НЕПЕРІОДИЧНО ★ № 6 ★ ЛЮТИЙ 1922

БОРІТЕСЯ - ПОБОРЕТЕ!

ЗАКОРДОННИЙ ОРҐАН УКРАЇНСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.
:: ПІД РЕДАКЦІЄЮ КОМІТЕТУ ::

ПРОЄКТ ПРОҐРАМИ

УКРАЇНСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ:

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
N. TSCHETSCHEL. WIEN, XIX. HOFZEILE NR. 27

Зміст ч. 1. „Борітеся-Поборете!“

Зміст ч. 2. „Борітеся-Поборете!“

Зміст ч. 3. „Борітеся-Поборете!“

Зміст ч. 4. „Борітеся-Поборете!“

Зміст ч. 5. „Борітеся-Поборете!“

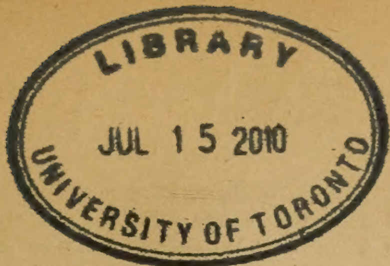

Проект.

Проґрама Української Партії Соціялістів Революціонерів (УПСР).

Вступне слово.

Проект проґрами УПСР виходить в найбільш, може, несприятливий момент, коли міжнародній соціялістичний рух знаходиться в тяжкій крізі, переживаючи наслідки світової війни і звязаної з нею середньо-европейської революції; коли революція на сході Европи бореться з економичною розрухою, що загрожує самому істнуванню совітських республик; коли міжнародній капітал, використовуючи підупад сили робітничого руху, наступає на нього і з кожним днем робиться все сміливіщий, атакуючи один за другим революційні і підчас війни виборені здобутки кляси працюючих — 8-годинний робочий день, право коаліції, право страйку і т. и.; коли соціялістичний фронт, як основна, провідна і суцільна сила, на Україні лежить розбитий в щент і, очевидно, ще не дозріли всі обєктивні данні, які б дали йому змогу утворитись і набратись живущої сили від свого трудового народу, а національний український визвольний рух переживає гостру крізу й все виразніще сходить на шляхи назадництва, звязуючи свої надії з контрреволюційним і реакційним европейським капіталізмом. Але в сей таки час елементи українського робітництва і трудового селянства та зделясовані члени української трудової інтеліґенції, котрі остаються вірними народолюбницьким традиціям українства, шукаючи виходу з утвореного становища, прислухаються до голосів українських соціялістичних партій, з котрими вони йшли по революційному шляху протягом останніх пяти років.

Якась фатальна помилка була, мабуть, в політиці українських соціялістичних партій, коли вони не змогли цілком опанувати революційного руху українських трудових мас і здали провід його російській комуністичній партії. Подібна помилка єсть, очевидно, і в політиці цієї останньої партії, коли вона й досі не може знайти собі міцної місцевої бази на українській території.

Де ті помилки, як їх виправити і що треба робити, щоб не згубити тих позицій, котрі революцією здобуто на Сході Европи, — з одного боку, — і щоб український трудовий нарід здійснив при тім своє право на національно самовизначення — з другого?

Такі питання ставить собі український соціяліст-революціонер, і на них він сподівається відповіді від українських соціялістичних партій.

На так поставлені питання має дати відповідь і наш проект проґрами. Одначе саме тут ми повинні зробити де-які уваги.

Розчарується той читач, котрий буде шукати в нашім проекті політичних рецептів па хороби нинішнього дня українського визвольного руху. Розуміється, багато з того, що міститься в нашім проекті, відповідає, як пункти практичної політики, і сьогодняшнім вимогам української дійсности: цілий же проект має инше мірило часу і розрахований не на сьогочасний критичний стан міжнародного і східноевропейського революційного руху трудящих. Автори проекту ставили собі завдание — вказати, на яку стежку треба справляти рух українських селян і робітників, які конкретні форми надавати цьому рухові, щоб він довів український народ до повного національно-політичного і соціяльно-економичного визволення.

Одна ґрунтовна річ одріжняє наш проект від тої проґрами УПСР. котра і досі вважається офіціяльною і котру прийнято було партією на її установчім зїзді 28—31 липня 1917: це — історична перспектива, в якій розглядається східноевропейську, а в тім українську революцію. В липні 1917. УПСР прийняла керуючим для себе погляд на східноевропейську революцію, як на буржуазно-демократичну, котра має повалити феодально-аристократичний устрій Росії і перетворити її з Російської Імперії на демократичну федеративну республику, в котрій політична влада спочиватиме в руках буржуазно-капіталістичної кляси і котра своїм демократичним політичним строєм сприятиме клясовому освідомленню й орґанізації промислово- і сільсько-пролетарських верств, підготовляючи їх до соціялістичної революції. Відповідно до цього, було прийнято партією національний, політичний й економичний відділи проґрами та поведено аґітацію в масах і практичну політику в Центральній Раді й инших представницьких орґанах самоврядування.

Соціялістичну революцію УПСР відсувала на невідомий час, сподіваючись гасла її з промислово розвинутого Заходу Европи.

Одначе вже в проґрамі 1917. УПСР заявила, що вона сподівається цієї революції і засобом, котрим трудові маси можуть перемогти свого ворога — капітал, вона вважає диктатуру пролетаріяту.

Цей уступ проґрами дуже короткий; в нім не можна знайти детальнішого пояснення що до розуміння диктатури пролетаріяту і технично-політичних форм її переведення в житте.

Майже два роки погляд на буржуазний характер революції був пануючим і офіціяльним поглядом УПСР, не вважаючи на те, що по сусідству, в Росії, революційний рух відбувався під проголошеним російськими комуністами гаслом соціялістичної революції. Ця обставина, як також і події на самій Україні, куди перенесено було ці гасла, не лишились без впливу на УПСР, і ми спостерігаємо, як протягом 1919 і дальших років погляд партії на характер революції міняється і партія все виразніще починає заступати соціялістичний характер революції та її орґаничний звязок з майбутнім европейським повстанням трудящих проти капіталу. Обставини життя не дали партії змоги відбути партійний зїзд, котрий зафіксував би цей важний принціп партійного світогляду та відповідно перестроїв би проґраму

партії, а це останне своєю чергою робило велику шкоду, бо сприяло хиткій практичній політиці УПСР в установах УНР. Дальші події відібрали у партії можливість зайнятись цією роботою по перегляду проґрами, і серед членів УПСР запанувала повна розбіжність в поглядах на цілн і тактику партії.

Завданнем авторів сього проекту й було зробити ту роботу, котра дала б матеріял будучому зїздові для остаточного встановлення нової проґрами; завданням їх було: спробувати дати проект нової проґрами УПСР, побудованої на розгляді східноевропейської революції в иншій історичній перспективі — початку в Европі соціялістичної революції, котрої часткою являється й східноевропейська революція.

При цій перспективі на передній плян проґрами висунуто те, про що в проґрамі 1917 р. сказано було одним реченнем: постулят диктатури трудових мас робітництва і селянства. Дотеперішній досвід східноевропейської революції і специфічно українських обставин її прийнято під увагу авторами проекту при внясненню в нім практичного переведення в життє диктатури, котра виступає в проґрамі, як диктатура трудових мас взагалі, а не виключно диктатура пролетаріяту. Радянська форма влади прийнята в проґрамі, як практичний здобуток східноевропейської революції.

Так випливає в проґрамі гасло Української Соціялістичної Радянської Республики (УСРР), як бойове гасло УПСР.

Проект проґрами рисує ту республику українських робітників і селян, за котру вони повинні боротись і котра повинна бути їх вихідним пунктом в еволюційнім розвиткові соціялістичного ладу.

Партія не робить собі однак жадних ілюзій що до сучасного або ближчого майбутнього соціяльно-економичного змісту УСРР, котрий залежатиме цілковито від кождочасної сили міжнародного робітничого руху супроти міжнародного ж капіталу. Партія не недооцінює також сили міжнародньої капіталістичної реакції, котра постійно зазіхає на східноевропейські совітські республики, стремлячи до їх знищення, і з трівогою дивиться на розбитість міжнародного соціялістичного руху, котрий не в стані паралїжувати політики европейських імперіялістів. Тому партія не вважає становища східноевропейських совітських республик остаточно зміцнілим, доки істнує загроза з боку імперіялістичного Заходу. Одначе, коли б навіть в найгіршім разі наступила катастрофа совітських республик, то й тоді на порядкові деннім лишаються висунуті ними основні політичні й соціяльно-економичні гасла, а для України гасло УСРР, під котрим Партія провадитиме свою акцію серед трудових мас українського народа.

* * *

Нарешті, вважаємо потрібним подати тут історичну справку, як дійшло до проекту проґрами, котрий ми оце публікуємо.

Як було вже вказано, необхідність переглянути стару офіціяльну проґраму признавалась вже партією давно, і партійні всеукраїнські коференції на протязі 1919 року в Київі і Виннниці виносили ряд

постанов проґрамового характеру. Закордонна Делеґація УПСР, покликана Центральним Комітетом Партії до життя в листопаді 1919 р, так само відчувала цю потребу і одним з своїх чергових завдань вважала роботу по підготовці матеріялів до проґрами*). В другій половині м. серпня 1920 року З. Д. в складі товаришів М. С. Грушевського, О. Т. Жуковського, М. Ф. Чечеля і М. І. Шрага зібралась в м. Карльсбаді (на Чехословаччині) і разом з М. Ю. Шаповалом, що перебував там в той час, відбула цілий ряд засідань, на котрих дебатувала над виробленими цими товаришами проектами ріжних розділів проґрами. Так повстав первістний текст проекту. Редакційному комітетові доручено було зредактувати проект, узглядднивши зроблені при дебатах поправки, і зредактований текст мав бути поданий під ухвалу черговій партійній конференції за кордоном. Така конференція (IV) відбулася в м. Празі в січні 1921 року при участи Закордонної Делеґації та депутатів партійних орґанізацій в Відни, Празі, Польщі й Галичині. Проект проґрами був підданий основній діскусії, підчас котрої внесено було до нього чимало поправок; після того його було ухвалено і поручено попередній редакційній комісії зробити ще одну редакцію, з углядненнєм всіх заміток, поправок і додатків, зроблених па конференції.

Через ріжні причини чисто техничного характеру робота редакційної комісії дуже затягнулась, а коли, нарешті, вона скінчила свою працю, то показалося, що предложений нею текст настільки сильно ріжниться від попереднього (навіть цілі розділи було написано наново), що являється необхідність детально порівняти обидва тексти.

Порівнянне показало, що в основі обидва тексти ідентичні, одначе редакційні зміни настільки великі, що не може бути здійснений попередній плян З. Д. — видрукувати проект проґрами від імени IV. партійної конференції за кордоном.

Ось чому появляється проект з таким великим запізненнем і від імени тільки нижчепідписаних, котрі й приймають на себе всю відповідальність за нього.

М. Грушевський, О. Жуковський, Володимир Залізняк. П. Христюк, М. Чечель, М. Шраг.

1. лютого 1922 року.
м. Віденань.

Загальні завдання партії й сучасний момент.

Все яснійшою стає велика вага нинішньої хвилі. Цілий світ стає до завзятої боротьби, від котрої залежить доля його. Все людство ділиться все глибше й різше на два ворожі табори. В однім дотеперішні володарі світу: аристократія, бюрократія, буржуазія і їх наємники напружують всі сили, щоб вернути житє на старі позиції, з котрих зірвала його світова війна. В другім збиваються все більші й більші сили верств покривджених, пригнічених і визискуваних буржуазним устроєм, щоб завдати йому смертельний удар і покінчити з ним.

*) Див. статю тов. М. Шрага в ч. 3 „Борітеся-Поборете“.

Світова війна, необережно розпочата буржуазними панами світу, відкрила безвихідні суперечности, погибельні для людського житя, котрі несе з собою дальше панованне буржуазії. Ясно відкрилося, про що йде боротьба між нею й пригніченим трудовим народом, і ніхто свідомий свого людського обовязку не може ухилятись від участи в ній, по тій чи по сій стороні, та шукати якоїсь нейтральної позіції. Стара будова хитається в своїх основах і валиться на голови тих, що хочуть зістатись пасивними й нейтральними. Як окремі люде, так цілі ґрупи, партії, напрями мусять знайти своє місце в сій ситуації, мусять переглянути свою проґраму й свою тактику, щоб визначити своє становище в сій великій битві двох ворожих сил, двох супротивних світів, від висліду котрої залежатиме весь дальший розвиток людського громадянства.

УПСР нова по формі, стара по змісту, як виразниця вікових змагань трудового українського народу, мусить також зробити це, мусить переглянути свою проґраму й тактику рахуючись з найновійшими подіями, до котрих Україну історична доля її поставила так близько, що вона ніяк не може ухилитись від активної участи в їх розвою під захистом своєї національної нейтральности — як сподівалась се зробити в перших стадіях революції, поки ця ще не вийшла з своїх скромнійших розмірів. Ідеольоґичні основи партійного світогляду зістаються незмінні, але їх приложенне не може не змінитись з такою великою одміною революційних перспектив.

Все, що людина осягнула в безконечно довгім процесі свого розвою, що вона посідає тепер і що може здобути в будучині, вона здобула й може здобути тільки завдяки своїй спільности з людьми, завдяки своїй соціяльности, котрою вона перевисшає инші живини і котра її безмірно підняла над рівенем инших звірят — те, що вже Арістотель означив, як її характеристичну прикмету, що „людина живина громадська“. В поступі людського житя спільна творчість і співробітництво людей переходили за межі тіснійших ґруп — з стада, родини й роду до громади, племени і держави, йшли до розуміння звязків, які переходять за рамці сих орґанізацій — як спільність цілих культур, релігій і рас, й доходили до зрозуміння спільности людства, братерства всіх людей, їх спільних інтересів і завдань, які зводяться кінець кінцем до бажання добра й щастя всьому людству, всім людським одиницям, себто їх визволення з гніту природних та соціяльних обставин, їх фізичного й духового розвитку й задоволення.

Дійсно, все людство являється одною творчою спілкою, в котрій трудящі люде і їх скупини доходили й доходять кращих умов житя на добро всього людства, і щасте людини та його певність залежать від успіхів цеї спільности та поширення її на все людство. Признанне цінности й незайманности кождої людини, — того принціпа, що старинна культура означила словами: „людина, людині річ свята“, це найтвердший і найпевнійший цемент сеї вселюдської спільности, котру новочасна мисль характеризувала, як „релігію людства“, і положила на місце ріжних давнійших частинних релігій — як провідну силу вселюдського поступу.

Найвищим висловом сеї людської спільности й усвідомленої нею вселюдської мети в наших часах являється соціялізм. Він уважає, що розвязати великі завдання, від яких залежить добро і щасте людей, можуть тільки спільні зусилля трудового людства — і то всіх частей його, які дійшли вже соціяльної свідомости, і тільки поширенне сеї свідомости в найширших кругах народів в їх працюючих верствах може забезпечити перемогу людських потреб над тими перешкодами, що лежать на їх дорозі. Всі соціялістичні партії, при всяких ріжницях, які є між ними, стоять на спільности міжнародній, на інтернаціональній солідарности й співробітництві покривджених в своїх інтересах трудящих кляс проти кляс владущих. Вони кладуть цю інтернаціональність не як ідеал будучности, але як дійсну підставу теперішньої праці над осягненнєм кращих умов людського житя, котру належить всяко творити й скріпляти.

Так і партія УПСР, продовжуючи боротьбу українського народу за свою долю й знаходячи в одвічних змаганнях українських трудових мас та їх духових проводирів могутню спонуку (імпульс) для своєї діяльности, не розуміє її инакше, як частину тої боротьби, яку ведуть трудові маси иньших народів та їх провідники, мислить свою боротьбу за добро й щасте українського трудового народу, як одне з тих частинних завдань, що ведуть до загальної й всім спільної мети — добра вселюдського колектива, добра й щастя тих одиниць, з яких він складається. В цій солідарности черпає вона певність свого успіху і з інтересами загальної соціялістичної роботи спрягає свої національні та місцеві завдання.

Економія людського житя одвіку намагається можливо зменьшити ту частину людської сили та її здобутків, яка йде на внутрішню людську боротьбу, та силкується як найбільше обернути її на боротьбу з природою, на опанованнє її сил і використаннє на людську потребу її богацтв. Пильнує для того ослабити противенства в людських відносинах, ослабити напруженнє в боротьбі інтересів, ввести її в форми можливо спокійні, ощадні з становища розтрати людської енерґії.

Боротьбу покривджених громадським устроєм против соціяльного гнїту та поневолення громадянство, й особливо його провідні верстви, намагається ввести в форми мирної намови, аґітації. Релїґія, мораль, культура, власть, законодавство, школа стараються одвести своїх співгромадян від способів насильних, революційних, — коли не помирити з долею, поясонюючи її неминучість або обіцюючи нагороду за кривди сього віку по смерти, — то принаймні справити на дороги найменьше гострі. Так, з бігом часу, вироблюються форми демократичного представництва, парляментської боротьби, які обіцюють розвязаннє клясових суперечностей дорогою законодавчою. Ріжні партії, навіть соціялістичні, настоюють на тім, що соціяльних змін належить доходити дорогою мирною, дорогою еволюції.

Одначе, приглядаючись до історії громадських відносин, бачимо, що ці еволюційні засоби соціяльного визволення мають дуже обмежену силу і тільки тоді вони стають дійсними, коли за спиною їх стоїть

революційна сила — революція реальна або небезпека революції. Без неї всяка людська ґрупа, хоч би навіть видвигнена революцією, починає нагинати громадські форми до інтересів власних, ослаблювати всяку неприємну їй опозицію, паралїжувати громадську ініціятиву — одним словом перетворювати свої функції й впливи в свою диктатуру, масковану тими чи иншими формами. Тому революційна енерґія являється великим, дорогоцінним елементом в визволенню людства з гніту соціяльного, з економичного визиску, з паралїжу його активности, до якого незмінно приводить його запевнене панованнє певних владущих верств.

Соціялістично-революційні партії — УПСР в тім числі — вважають своїм завданнем розвивати й підтримувати сю революційну енерґію всюди і скрізь, і в своїм народі перед усім. Певна, що не тільки матеріяльні, але й етичні мотиви движуть людською масою, УПСР відкликуватиметься не тільки до матеріяльних, але й до моральних (етичних) побудок — до обовязку перед людським колективом, який лежить на кождій одиниці, і збиратиме під революційно-соціялістичний прапор всі елементи, свідомі сього обовязку: трудово-селянські, робітничі й трудово-інтеліґентські, вириваючи їх з негідного наємництва буржуазії й обєднуючи їх на службу революції.

Досвід останнього півстоліття (а останнього десятиліття особливо) ясно виявив всі трудности боротьби з властю буржуазії. Він показав, що ця боротьба не може бути переведена силами одного пролетаріяту економично найвище розвинених країв, де солідарности і орґанізованости пролетаріяту буржуазія може противставити великі засоби свого економичного і культурного панування. В загальний плян цеї боротьби мусять бути введені і країни економично відсталі, де промисловий пролетаріят являється меншістю, зовсім незначною, а натомість істнують сильні революційні елементи серед трудового селянства, серед ріжних верств, озлоблених національним гнітом, кольоніяльним визиском їх країни капіталістично розвиненими краями і т. ин. Зрозумівши це, найактивнійші соціяль-революційні партії свідомо вступили на цю дорогу — втягання в інтернаціональну боротьбу проти капіталізму таких капіталістично недорозвинених країн, звязуючи їх національні і кольоніяльні кривди з загальною справою економично покривджених кляс. Цею дорогою мусить іти й УПСР.

Признаючи провідну ролю промислового пролетаріяту в світовій революції, вона все робитиме для розвитку і скріплення революційної енерґії пролетаріяту України. Але з огляду на його слабість, вона дбатиме про те, щоб підтримати світовий революційний рух силами українського трудового селянства і трудової інтеліґенції, вестиме їх до орґанізації спільного соціяль-революційного фронту з пролетаріятом, витолковуватиме, як пролетаріятови України, так і інтернаціональному, необхідність тісної кооперації з цими трудовими елементами, не лякаючись їх чисельної переваги і не ображаючи претенсіями на геґемонію, або майорізацію, чи легковаженнєм і недовірєм до їх соціялістичности і революційности.

Це стає її особливо-пильним завданнем в такім моменті, як нинішній, коли світ опинився під знаком соціяльно-економичної революції, і від неї ждуть негайного розкріпощення трудові маси всіх народів, без ріжниці раси, світу й культури.

Буржуазно-капіталістичний лад, що скріпився протягом віків і за останнє століте перед війною дійшов свого найвищого розцвіту, найбільшого свого напруження в підпорядковуванню бажанням владучої капіталістичної верстви міліонів поневоленого народу, завдав, нарешті, собі смертельну рану в світовій війні. **Революція й диктатура трудового народу** мусять спішити його добивати.

II.

Розцвіт капіталізму почався з ліквідацією наполеоновських війн, і кількох десятків літ було досить, щоб під блискучою зверхністю він яскраво відкрив свою внутрішню анархичну руїну, деморалізуючу природу й повну нездібність бути двигачем дійсного людського поступу в тім значінню, як ми охарактеризували його вище: добра й щастя всього людства, всіх одиниць людських, через визволенне їх з-під гніту обставин природних й соціяльних.

Техничні успіхи, ефектне опановання сил природи, ґрандіозні обєднання людської праці і здібностей, поступи в здешевленню людського комфорту й уприємненню житя, успіхи науки й мистецтва, які виростали на цім ґрунті, йшли в парі з нечуваним, безмежним визиском капіталістичною верствою кляс працюючих. Загортаючи собі величезні зиски, громадячи нечувані богацтва, купаючись в золоті й всяких дорогоцінностях, будуючи для себе роскішні палати, прикращені всіми принадами мистецтва, ця капіталістична верства тримала армію праці, яка творила всі ці вартости, в стані полуголодного, нічим незабезпеченого істнування, держала її в смердячих норах, використовуючи недостаток, відривала недорослих дітей на тяжкі праці, виганяла на непосильну роботу хорих вагітних жінок, засуджувала на проституцію дівчат, готувала для найціннійшої, робучої частини людства фізичне виродженне й моральне здичінне, — сама, в інтересах приємного й безжурного житя та концентрації богацтва, всяко обмежуючи дітородженне в своїм кругу.

Одною рукою вона ніби то розвивала людську соціяльність, незвичайними улекшеннями в людських переїздах і зносинах, на пароплавах і залізничних дорогах, будуючи залізниці, прокопуючи тунелі, конструуючи самоходи, розвиваючи сіть почтову, телеґрафну, телефонну, доводючи до нечуваної віртуозности інформацію ґазетну, журнальну, здешевлюючи друк, книгу, ілюстрацію, трохи не силою накидаючи їх найширшим верствам, культурним і менш культурним, наповнюючи малокультурні краї своїми дослідниками, місіонерами, школами, захоронками, перекладеними на всі мови біблїями, і т. и. А другою рукою ця капіталістична кляса з безмежним цінізмом і холодною жорстокістю, в інтересах поширення своїх торгів, збуту своїх виробів, особливо ріжного военного матеріялу — панцирників, гармат, рушниць, бомб, — свідомо й пляново сіяла ворожнечу між народами.

За помічю підкуплення парляментських депутатів, всяких урядовців, публіцістів, учених, через свої орґани преси, через літературу, інформаційні бюра і таке инше, вона ширила трівожні вістки й підозріння, змушувала зброїтись, збільшувати армії, вибиваючи на це з податників, власне з найбіднійших кляс, останню копійку, відриваючи від роту останній кусник хліба, останню краплю молока. Роспалювала в масах шовінізм і націонал-патріотизм, імперіялістичні забаганки. Творила міжнародні конфлікти, орґанізувала кольоніяльні експедиції, які несли неволю й руїну нещасній місцевій людности, смерть трудовій людности метрополій. Силоміць накидала свої товари, свою отруту тим краям, котрі перетворяла в свої ринки, і продавала зброю кольоніяльним повстанцям проти своїх же земляків і союзників, котрих втягала в ці кольоніяльні авантюри.

Своєю орґанізованістю й нечуваним доти богацтвом своїх засобів вона дійшла небувалої перед тим власти над житєм і смертю, над вірою й поглядами, переконаннями й уподобаннями народу. Підпорядкувала своїм впливам релігію й церкву і зробила духовенство всіх конфесій проповідниками розумности істнуючого капіталістичного ладу, неминучости маєткових ріжниць, власти богатих над бідними, використовування державних і громадських установ владущою капіталістичною верствою в своїх клясових інтересах. Проповідальниці всіх конфесій, духовні поучення, сповідь, церковну літературу вона зробила знарядом проповіди провин трудящого народу, його піяцтва, легкодушности, неробства, непокорства і оправдування владучої, маючої верстви в усіх її гріхах. Вкоріняла в трудових масах переконанне про необхідність коритись панованню капіталістів, як природному чи божому законові. Привчала зносити всі насильства й невигоди держави, як орґану власти маючих.

Знищивши або знесиливши останки феодального ладу, ця капіталістична верства зробила сучасну клясову державу своїм послушним орґаном та взяла на свою службу розбитки феодальної аристократії й владущі дінастії. Поробила монархів акціонерами своїх промислових і фінансових спілок, заінтересованими в здиранню з трудящої людности можливо найбільших зисків, витисканих з поту працюючих, з споживання півголих і недоїдаючих як найвищих дівіденців. „Демократичний парлямент“ і загальне голосованне — ці, мовляв, останні слова справедливого політичного устрою, стали в її руках теж тільки ширмами панування капіталістів. Народні маси манилися перспективою безкровної перемоги над пануваннєм арістократії й буржуазії, але всі їх зусилля зводились на ніщо або на незначні здобутки; капіталізм під укритєм демократичних прикрас поглубляв, укріпляв, забезпечував своє панування.

Преса — ця „шоста велика держава світу“, як вона себе величала, зійшла на просту служницю капітала, на розбещену простітутку, яка продавалася капіталістичним обєднанням і використовувала свої впливи на те, щоб робити їм рекляму, поборювати конкуренцію, глушити й роскладати всяку чесну опозіцію. Школа, навіть і визволена з-під впливів духовенства й перейнята державою або громадськими само-

врядуваннями, зісгавалась в повній залежности від буржуазії й виховувала молодь в безумовній покорі капіталістичному ладу, в захопленню мудрістю й доцільністю клясового устрою й буржуазного панування. Письменство, мистецтво, театр в руках тої ж правлящої буржуазії служили тим же завданням.

Але принціп конкуренції й наживи, що кермував всею діяльністю буржуазії, зводив її на манівці.

Жага безграничного панування і роскошування осліпляла її, розгнуздуючи темні інстинкти й не даючи змоги стримати їх хоч би настільки, щоб, владаючи самій, давати змогу жити по-людськи тим верствам, котрі робили на неї, на її богацтво й власть.

В своїй власній сфері вона ніколи не могла орґанізувати економичних відносин скільки небудь розумно. Розбещена конкуренція затроювала анархією й руйнувала ту ґрандіозну продукцію, котрою так пишалась ся владуща капіталістична кляса. Витискаючи податками і капіталістичною орґанізацією промислу кров і піт з робітництва і трудящого селянства, щоб накопичувати запаси всякого роду виробів, тримаючи продукуючі кляси в такім стані нужди, що вони майже не могли користати з цих виробів і продуктів і їх треба було збувати нище собі-вартості кудись за кордон, — пануючі ніколи не журились наслідками цеї анархичної продукції. А цими наслідками були періодичні голодівки, промислові кризи й припинення продукції, які нищили міліони трудового селянства, викидали сотки тисяч робітників на вулиці без усякого забезпечення, викликали повний розстрій й руїну в економичному житю, несли безмежну нужду, страждання і катастрофи всякого роду.

Сей руїнний характер капіталістичного господарства, той катастрофальний стан, який воно надавало сучасному житю, не зіставляло ніякого сумніву в тім, що капіталізм суперечить людському поступу. Основоположники соціялізму, які противставляли принціп соціялістичний принціпові капіталістичному: Сен-Сімон, Фуріє, Овен, Люї-Блян, Прудон, Маркс, Енґельс уже в першій половині XIX в. викрили всі внутрішні суперечности капіталістичного господарства, небезпеки, котрі він несе людству, його неминучий крах і провал й закликали трудові, продуктивні верстви громадянства до самоорґанізації, для того, щоб заступити ці руїнні форми капіталістичного хозяйства формами соціялістичними й вирвати власть з злочинних рук буржуазії для орґанізації громадянства на нових підставах.

Швидкий розвій фабричного промислу в Анґлії, далі в Франції, Бельґії, Німеччині, що, сконцентрувавши його в великих підприємствах, збив навколо фабрик маси фабричного пролетаріяту, більше свідомого і здібного до орґанізації, ніж инші катеґорії працюючих, дав підстави для вироблення першої могутньої соціялістичної доґми, так званого марксізму, який уклав не тільки першу систему соціялістичної мисли, але й практичний плян боротьби пролетарської кляси з властю капіталу, та орґанізував велику інтернаціональну пролетарську армію, свідому своїх клясових завдань і інтернаціональної солідарности.

Але спроби революцій, переведені тоді ж, в 1848 і 1871 рр., в рахунку на сили пролетаріяту, не привели до мети. Орґанізоване робітництво, яке підняло ці революції, було ще занадто слабе, буржуазія стояла твердо, панування її не вдалось захитати, і революційні проби були з нечуваним звірством задавлені нею, залиті кровю участників і просто підозрілих для неї людей, а вся революційно настроена інтеліґенція була розігнана, розсаджена по вязницях і каторгах.

Та, скріпивши свое панування й дійшовши повної можливости без перешкод розвинути свою діяльність, буржуазія тільки ще яскравійше виявила свою шкідливу для людства істоту й неминучість своеї загибелі.

Півстоліте, без малого, що наступило після війн 1850-1870 рр. та задавлення паризької комуни і потрівало аж до світової війни 1914 р., було добою останнього, найвищого розвитку капіталістичного хазяйства і безмежного панування буржуазії. Вона могла себе показати у всій своїй красі, — і дійсно себе показала.

Техніка й промисел в сім часі зробили новий скік, незвичайний навіть в порівнанню з усіма успіхами попереднього півстоліття. Поступи техніки, особливо хімії й механіки, уживанне поруч камяного вугля, добуваного в нечуваних перед тим масах, нових рухових матерій, як торф, нафта, енерґія водна, використанне в ріжних напрямах і величезних розмірах електричної сили, такі винаходи, як новий спосіб виробу стали й сталевих конструкцій, виробу заліза з руд навіть найгірших і бідних, поява ріжних експльозійних (зривчатих) матеріялів, ріжних двигунів незвичайної сили й практичности, — все це безмірно збільшило можливости продукції і надало тяжкій індустрії (особливо сталевій і залізній) велетенські розміри.

Творяться небувало ґрандіозні підприемства, які потребують все нового приливу капіталів, все нових ринків збуту. Капітали незвичайно зростають і концентруються. Банки входять в обеднання, збивають величезні сили грошей. Капітали таких богатих країв, як Франція або Німеччина, фактично збіраються в кількох банкових обеднаннях. Для них відкриваеться нове поле діяльности, капітал вступае в нову форму — фінансову. Великі банкові обеднання не тільки фінансують давнійші промислові підприемства і тим фактично беруть їх в свої руки, але засновують нові, дають ініціятиву й почин в великих розмірах (напр. заснуванне німецьких кольоній в Африці було ділом торговельних і банкових фірм, і вони тільки потім були перебрані державою, так само як століте перед тим заснованне британської імперії в Індії було ділом приватної купецької компанії, — тільки те, що там робилось протягом століття, тепер було зроблено за кілька літ).

Люде, які стоять на чолі таких великих фінансово-промислових обеднань (трестів, картелів, сіндікатів), доходять небувалої доти, світової могутности. Вони збирають в своїх руках всю продукцію, сировину, весь виріб певного роду продуктів або транспорт цілого краю, а в деяких галузях доходять монополії на весь світ або ділять його між собою і з цілого світа беруть податок, уставлюючи по своїй волі

ціни. Вони викликають промислові кризи, диктують світовій трудовій армії свою волю. Капітал повелівае світом й стае імперіялістичним.

Шуканне й забезпечуванне все нових ринків урядами, котрі творять волю своїх фінансово-промислових обеднань, приводять при кінці XIX. в. до формального розділу світу між головними капіталістичними державами — Анґлією, Німеччиною, Америкою, Францією, Росією, до числа котрих, після побіди над Росією, прибувае ще Японія. Не тільки заселені країни з своїми народами і урядами розділено та поставлено в фактичну залежність від сих великих держав, чи тих капіталістичних спілок, що ними кермували, але навіть ледве заселені або й зовсім пусті простори, пустині, безплодні коралові ріфи закріплено за ними, аби їх не захопив хто — небудь инший.

В цім процесі конкуренції держави збились в союзи, обеднались в два ворожі табори і, наїжившись арміями, конкуруючи зброеннями й збільшеннями військових контінґентів, роспалювані найнятою капіталістами шовіністичною, імперіялістичною пресою, злобно й підозріло стежили за кожним рухом противної сторони. Від кінця XIX. в. так званий культурний світ жив під неустанною погрозою великої світової війни, в імперіялістичній горячці чекаючи її вибуху; всяке віддаленне цього всесвітнього побоїща вважалось великим тріумфом діпльоматії й заслугою вінценосних слуг капіталу, які з одного боку рвалися до бійки, але з другого відступали перед небезпекою необчислимих її наслідків.

Дійсно, сила й впливи фінансового капіталу і всіх тих верств та установ, які звязали себе з його інтересами, спочивали на дуже кріхкій підставі. Глибоке противенство владущої капіталістичної кляси й кляс трудящих все зростало. Суперечність інтересів виявлялась все різше. Розвій великих підприемств збирав все більші маси промислового пролетаріяту і збивав його в клясові соціялістичні орґанізації, які здобували все більший голос в політичнім житю. Всі репресивні заходи правлячого капіталу проти них були даремні. Перед світовою війною соціялісти творили вже великі політичні ґрупи в парляментах Німеччини, Франції, Італії; в Анґлії організувалась могутня робітнича партія, що вийшла за межі своїх чисто професійних інтересів і ставила загальні соціяльні й політичні домагання.

Буржуазні правительства, державний лад, династії, аристократія й плутократія своею цінічною службою капіталу глибоко діскредитувала себе, виявивши внутрішню істоту сучасного буржуазного ладу і „демократичної“ держави, як простих виконавчих орґанів правлящої капіталістичної верстви. Глибоко нелюдський, руїнний, деморалізуючий вплив її роскрив себе цілком.

Такі приклади, як засуджена на вимерте або виселенне Ірляндія, яка так довго не могла добитись самоврядування від „найбільш розвиненого, гуманного і демократичного правительства“; Індія й Єгипет, найбогатші країни світу з своею многоміліонною людністю, що гинула в темноті й злиднях, в періодичних епідеміях і голодівках під деспотичною владою того ж правительства; всякі вопіющі факти кольоніяльної імперіялістичної політики, такі події, як звірства над Китайцями, анґло-

бурська війна, окупація Тріполі, — все це досить характеризувало обличе цього „демократичного“ режіму й його подвигів на „доброду людства“.

Брудні історії, які від часу до часу випливали на верх, в роді процесів Крупа, скандалів, звязаних з іменами бельґійського короля Леопольда й його сімї, приватне жите Едуарда анґлійського, імператорського берлінського двора, царської сімї Миколи II й його приятеля Распутіна — вони давали зрозуміти, яка культура культивується цею владущею капіталістичною верствою на ґрунті, политім кровю й потом трудящих кляс, міліярдними зисками й ґрандіозними дівідендами від фінансових і промислових підприємств. Викрите таких фактів, як участь короля Леопольда в підприємствах Конґо або ріжних дінастій в Круповській спілці, роскривали секрети державної політики.

Деморалізація в пресі, в письменстві, нечуваний занепад ідеальних інтересів, розбещенне звульґаризованого матеріялізму, — все те, що при кінці XIX. в. вже характеризувалося як „кінець світу“ (fin de siècle), все се пророчисто віщувало близький й неминучий крах.

Але засліплений своєю силою капітал не підозрівав всеї небезпеки такого всесвітнього краху, й один з акціонерів найбільшої промислової спілки, зайнятої виробом военного матеріялу, імператор ґерманський Вільгельм Гогенцолерн з легким серцем дав знак своїм союзникам для „превентивної війни“, котра мала параліжувати небезпечний виступ противного обєднання — Франції, Росії й Анґлії.

Почалась війна, котру в правлящих кругах вважали коротким епізодом, що потріває тижнів 6—12 і кождої хвилі, коли того вони захочуть, може бути закінчений. В буржуазних кругах розуміли, що затяжна війна може занадто сильно знищити промисел, а навпаки, від короткої війни надіялись великих заробітків своїм фабрикам і банкам. Але раз пущена з вузди боротьба ворожих таборів не могла бути стримана. Одна й друга сторона, династично-военні й фінансово-промислові круги, які були вмішані в цю війну, боялись свого провалу при невдалім для себе результаті війни й голосили потребу витримати і пробитись „до побідного кінця“. Вони знаходили в тім підтримку ріжних „патріотичних“ кругів, і навіть соціялістичні партії в переважній части стали на „оборончеській позіції“, зрадивши старим гаслам інтернаціональної солідарности пролетаріяту й безглядного поборювання війни. Замість сподіваних тижнів війна затяглась на повних чотирі роки, а властиво не закінчена ще й тепер. В ній не тільки добробут і достаток народний, призбираний десятилітями праці, але й саме капіталістичне хазяйство пішло в руїну.

З димом пішли запаси сировини і всяких виробів, заготовлених перед війною. Фабрики, робітні, знаряддя транспортові й комунікаційні понищились від безнастанної праці без ремонту й ледве рухаються тепер. Перероблені для виготовлення матеріялу варстати не можуть повернутись до давньої роботи. Понищені або вивезені підчас війни фабрики, спалені й розбиті села й міста, вивернені й приведені до неужиточного стану ріллі, ліса й луки не можуть бути скоро відновлені. Багато копалень вугля й металів, занедбаних або й понищених підчас

війни, стоять мертво й тепер. Країни, які брали участь у війні, стратили найціннійшу продуктивну людність в убитих, ранених і інвалідах, які, навіть і не скалічені фізично, по кількох роках окопного й фронтового життя стали нездібними до постійної інтенсивної праці, систематичного мишлення, творчої роботи. Людність в тилу підпала також в страшних розмірах розпаду, виснаженню й деморалізації. Таким чином, не тільки знищено запаси — підірвано можність і їх відновлення.

Обмін, економичні звязки, продукція не можуть ніяк палагодитись, з огляду на неунормовані ще й досі міжнародні відносини. Кредит, фінанси цілком захитані. Грошеві знаки стратили реальну вартість, тому що за ними нема ніяких дійсних економичних цінностей. Все капіталістичне хазяйство, сотворене останніми віками, захитане в самих своїх основах і в самих основах діскредитоване.

III.

З початку народний гнів за перенесені страждання, недостатки й руїну звернувся на безпосередніх ініціяторів війни — на правительства й дінастії, які викликали війну, які допустили і підтримували її, паралїжуючи всі бажання народу, яко мога скорше її зліквідувати. Пішли політичні революції — в Росії, Австрії, Німеччині, Болгарії і т. д. — скинення дінастій, касування монархій, заведення республики. Буржуазно-капіталістичні верстви не журились цим — місцями навіть брали діяльну участь в цих революціях, сподіваючись, що в нових республиках власть так само належатиме їм, як у старих республиках, Франції та Америці, а в кождім разі добре буде, коли хвиля народнього невдоволення окошиться не на них, а на монархіях, дінастіях, ґенералітеті, бюрократії, то що.

Одначе так само, як їм не вдалось вчасно зліквідувати війну, так не вдалось і стримати революції на цім місці. Політична й економична розруха затягнулася далі, завести „тверду владу" буржуазії, за поміччю своїх соціялістичних союзників ніяк не вдавалось. Працюючі маси, раз добившись рішаючого голосу, ніяк не хотіли вдоволитися переміною монархичної вивіски на республиканську, хоч би навіть під пануваннєм таких ґруп, які назівали себе соціялістичними. Світовий концерт буржуазії ніяк не може наладитись, і натомість спочуте й підтримку трудових мас знаходять більш рішучі й послідовні соціялістичні партії. Старий соціялістичний інтернаціонал, діскредитований союзом „оборончих" соціялістичних партій з правящою буржуазією підчас війни, даремно силувавсь противставити їм союз „поміркованих соціялістичних партій", які хотіли замкнути революцію в рамцях чисто політичних, полишаючи соціяльну перебудову „еволюційній роботі" „демократичних парляментів". Партії, які мали за собою маси, одні за другими покинули його й прийняли більш або менш рішучо гасла соціялістичної революції й диктатури пролетаріяту і влади рад для поборення буржуазно-капіталістичного господарства та буржуазної клясової держави.

Ці гасла мусить підтримувати в теперішній момент кожда соціялістична партія, яка хоче оправдати це своє імя.

Боротьба між інтернаціоналом капіталістичним й інтернаціоналом солідарности трудових мас розгорається не на жите, а на смерть, по цілому світу, і ніхто не може зіставитись нейтральним перед нею.

Великий почин в цій боротьбі, зроблений пролетаріятом Сходу Европи, вибив у інтернаціонального капіталу одну з його позицій і в формі радянських республик Російської, Української й инших сотворив для міжнародного пролетаріяту вихідний пункт для боротьби з капіталом. Але спроби пролетарів в инших краях (Німеччина, Баварія, Угорщина, Фінляндія) побороти буржуазію у себе не принесли їм перемоги. Навпаки, з цієї боротьби, серед тяжких наслідків війни і відсутности єдности соціялістичних елементів, міжнародній пролетаріят вийшов навіть сильно ослабленим, а міжнародній капітал, використовуючи це тимчасове ослабленне пролетаріяту, по всьому фронту переходить на нього в наступ. Пролетаріят змушений зайняти позицію оборончу, щоб, схоронивши свої головні сили, орґанізувати їх для майбутніх рішаючих битв.

Правдиво соціялістичні партії, відложивши на бік усе, що їх ділить, повинні творити під цю хвилю спільний фронт проти зусиль буржуазії відновити руїнну, противолюдську власть капіталу. Повинні мобілізувати проти нього всі соціялістичні і революційні трудові елементи.

УПСР признала це давно, що в інтересах загально-людського поступу, визволення людини з гніту несприятливих соціяльних умов, ці гасла, висунені лівими, дійсно соціялістичними партіями, мусять бути підтримані з усією енерґією і всі сили їх повинні бути звернені на знищенне підстав клясової буржуазної державп, передачу влади трудовому народови й забезпеченне орґанізації господарства на соціялістичних підвалинах.

Це — завданне світової революції, в котру мусить війти всіми своїми революційними силами Україна. Її основна мета — перебудова економичних відносин по соціялістичному принципу — соціялізації продукції в близшій черзі й соціялізації розподілу в дальшій. Знищенне політичних форм, які забезпечували пануванне буржуазно-капіталістичного ладу, являється засобом і передумовою для здійснення цеї мети, першим завданнем революції там, де вона ще не покінчила з старою буржуазною державою. Так ми й бачимо, що, як перше гасло революції, висувається домаганне радянської влади й диктатури пролетаріяту, або ширше беручи — трудового народу, як радикального способу на поваленне і викоріненне погибельних засиль лукавої, облудної буржуазії. Досвіди так званого „демократичного“ ладу парляментарної боротьби, кріваві лекції, дані буржуазією революційному пролетаріятови в його революційних пробах, потвердили гадку старих фундаторів марксизму про неможливість заховування анті-соціялістичних, не-трудових елементів в користуванню політичними правами і демократичними ґарантіями підчас рішучої боротьби на знищенне буржуазного ладу, і про необхідність диктатури пролетарської кляси для цього переходового часу боротьби з ніби то демократичним пануванием буржуазної кляси. Практика паризької комуни, випробована і справлена новійшою практикою радянських республик, дала сій дик-

татурі вповні конкретні орґанізаційні форми, як найбільш доцільні й практичні — кращі з усього, що досі винайшла соціяльреволюційна практика.

Там, де не покінчено ще з визиском і гнітом національним, його знищенне являється так само передумовою соціялістичного будівництва. Дійсно, в країнах, де не покінчено ще з формами й проявами національної залежности чи поневолення, там першим, черговим завданнем стає боротьба за національне визволенне: з стану провінції чи кольонії перехід до автономного права в широкім розумінню слова — державности, суверенности, незалежности. Аванґардом соціялістичної революції, котру несе революційний соціялізм, в кольоніях буржуазних держав, в поневолених ним провінціях, в кольоніяльних державах, поставлених в фактичну залежність від европейсько-американського капіталу й імперіялізму, від ріжних великодержавних визискувачів, що поділили між собою світ, являються проповідники національного визволення, самостійности, навіть національної самосвідомости. В Індії, в Персії, в Малій Азії, Єгипті, Китаю, Кореї йде аґітація в цім напрямі. Скільки не було б тут чисто тактичного рахунку, в основі лежить вповні здорова гадка: для прилучення до світової революції країн національно й економично поневолених, їх національне й політичне визволенне являється передумовою. Революція повинна почати з цього там, де це ще не зроблено, в імя самого свого загально-людського, універсального характера.

В такім становищі і наша Україна. Вона не вийшла й досі з ролі кольонії, її трудовий нарід і досі не має змоги сам правити й рішати свої справи. Національні інтереси, національні потреби трудового українського народу — не кажучи вже про трудові ґрупи инших національностей, які живуть на українській теріторії, — не забезпечені й досі. Зовсім ясно, що забезпеченне йому можливости повного самоозначення, повної суверенности, а його країні фактичної, реальної незалежности й рівноправности з иншими республиками працюючого люду, являється передумовою політичного й соціяльно-економичного будівництва, передумовою передумови, і ця сторона мусить знайти свій вповні ясний і катеґоричний вираз в нашій проґрамі.

З другого боку, УПСР, належно оцінюючи вагу в людському житю, розвою й поступі людства факторів духових і етичних, поруч економичних і матеріяльно-культурних, не може спускати з ока й того, що велика світова революція повинна принести людині й культурне визволенне, вирвати її з лещет соціяльно-економичного гніту не тільки як продуктивну силу, але як і фізичну та духову одиницю, з її фізичними й духовими функціями й потребами. Річ ясна, що будова нового громадянства, нової держави, нових соціяльно-економичних відносин вимагає великої армії людей фізично й духово здорових, сильних, активних, свідомих, і вихованне такої армії являється одним з завдань революції, добре усвідомленим її провідниками: це мусить бути предметом систематичної, пляномої роботи всюди, де йде революція чи де готується для неї ґрунт.

УПСР, продовжуючи визвольні змагання українського трудового люду на довгій ниві його історії, в усіх отсих сферах — незайманости

своїх інтересів фізичних, духових, економичних і соціяльних, суверенности політичної і національної, в нових рамах великої світової революції, в солідарности з інтересами й змаганнями инших трудових народів, доходитиме задоволення потреб і домагань трудового народу України, як передумови найбільш активної й свідомої участи його в цій світовій революції.

В цій свідомости й активности його ролі лежить один з залогів її успіху. Поширенне її за межі чисто пролетарського руху, втягненне в її орбіту, як учасників рівно корисних і свідомих, трудових мас селянських, являється одною з необхідних умов успіху цеї революції в світових розмірах: ми знаємо, що Україна, з огляду на прикмети свого краю й свого трудового народу, мусить в цім відограти визначну ролю. Вона буде революційною в тім разі, коли революція поставить своєю метою всебічне задоволенне потреб цього народу, і контрреволюційною — коли політикою керманичів революції буде використовуванне України для революції, як її пасивного резерву, паралізуючи всяку активність її трудового народу.

Згідно з цим, нова проґрама УПСР, котру ми пропонуємо, поділяється на чотирі части:

а) політичну,
б) національну,
в) економичну,
г) культурну.

Проґрама політична.

Держава, як союз народу на певній теріторії, обєднаний його спільною волею і обовязковою найвищою властю, на те, щоб своєю пляновою, орґанізованою діяльністю забезпечувати індівідуальні, національні й загально-людські інтереси своїх членів на даній ступені їх розвою в напрямі поступового дальшого розвитку, правдоподібно істнувати буде завсігди.

Але в соціялістичному майбутньому вона, очевидно, в своїй істоті і орґанізації матиме дуже мало спільного з історичною клясовою державою. В будучині нарід мусить стати **единою працюючою громадою**, понятте демократії злитися з поняттем трудящих верств.

До цього, до **безклясової соціялістичної державности**, в котрій, нарешті, здійснились би великі прінціпи „волі, рівности й братерства“ в розумінню політичнім, соціяльно-економичнім, національнім і духовім, веде наш шлях.

Буржуазно-капіталістична держава, буржуазна псевдо-демократія, яка так певно, яскраво й цінічно виявила свій характер, свою мету й свої перспективи в пережитий нами період найвищого розцвіту цього капіталістичного ладу, — вона пережила себе вповні й мусить відмерти.

Всі зусилля правлящої буржуазії знову загнуздати трудові маси й, пожертвувавши тими чи иньшими — їй самій (цій буржуазії) непотрібними формами старої державности, — монархією, ріжними пере-

житками феодалізму то що, зберігти її властивий характер — як орґану панування капіталу, виконавчого апарату волі капіталістичної буржуазії й її правящого осередка на певній теріторії, — ці зусиля мусять зістатись тільки безплодними конвульсіями.

Трудовий нарід, який пережив (і ще переживає) такі страшні страждання з ласки державної опіки цеї буржуазії, який заплатив такі страшні жертви в крови, в житях, в фізичнім і духовім виродженню цілих поколінь, не позволить їй задурити себе солодкими річами чи мальованими страхами. Він занадто глибоко заглянув до лябораторії буржуазії й її наймитів, зрозумів їх пляни й думки, їх псіхольоґію і мораль, і не піде вже за ними на компроміси. Він збагнув цю ділему: або йому, або їм загибати. Російська революція дала гасло моментови, підхоплене трудовими масами ріжних частин світу. Це — знищенне панування буржуазного устрою і буржуазної клясової держави, як його орґану, бо без цього й инакше трудовий люд не зможе прийти до свого права. Дорога для цього — **диктатура трудового народу** і витрівала боротьба з усіми оборонцями буржуазно-капіталістичного ладу і буржуазно-клясової держави, псевдо-демократії й буржуазного парляментаризму, як її орґанів панування.

Які б не були помилки в методах цеї боротьби за нову державу, в яких би несимпатичних формах не здійснювалось це гасло на практиці, прихильники визволення трудового народу з-під власти й визиску буржуазно-клясового ладу мусять признати це гасло диктатури трудового народу прінціпіяльно правильним. Українські соціялістичні партії, які в перших стадіях революції хотіли вести соціялістичне будівництво в формах старої парляментарної демократії, відмежовуючись від російської революції, з огляду на її великорусько-націоналістичні і російсько-імперіялістичні пережитки, переконались, що така політика не можлива. Україна силою свого ґеоґрафичного положення і всеї спадщини старої Росії, не пережитої і не зліквідованої вповні, а з другого боку в силу необхідности інтернаціональної солідарности в боротьбі праці з капіталом, не може відійти від російської революції, навпаки, мусить бути щирим і активним товаришом великоруського трудового люду в його боротьбі за своє визволенне й знищенне клясової буржуазної держави.

Тільки мирне співжите трудової Росії і трудової України може забезпечити спокій і безпечність їм обом.

Тільки переборенне буржуазної державности і забезпеченне власти трудового народу в цій ґрупі сусідніх країн і держав, як Росія, Білорусія, Польща, Угорщина, Румунія — держав, які мали і мають ріжні „історичні права“ на українську теріторію, ріжні не пережиті й досі їх буржуазією претензії на пануванне над українським трудовим народом — може дати спокій йому й можливість будувати своє жите, економичне, національне і культурне, в трудовій Українській С. Р. Республиці.

Відси виринає неминучо політична проґрама в переходовім часі боротьби українського трудового народу з буржуазно клясовим устроєм, з світовим капіталом за визволенне праці, за соціялістичний лад, за визволенне працюючої людини з власти маючих, за незайманість націо-

нальну і культурну працюючого люду — аж до повної побіди. Україна мусить перейти через диктатуру трудового народу, яка одна може знищити власть і інтріґи буржуазії, себто — трудовий люд її мусить взяти власть виключно в свої руки, відсунувши від участи в політичнім житю всі верстви, так чи инакше звязані з старою клясовою державою і капіталістичним ладом. Ці верстви мусять бути під підозріннєм і контролем весь час, поки ця боротьба буде трівати, поки пануваннє трудового народу не буде забезпечене остаточно. Демократичний принціп загального й рівного права, демократичного представництва всеї людности і її власти мусить бути відложений до нього моменту — забезпеченої соціялістичної республики, котра зможе дати знову рівне право всім, знищивши клясовий устрій і привілеґії маючих верств. До того часу, політичні права можуть належати тільки трудовому народови і всім, хто докаже свою щиру солідарність з ним і відданість його інтересам.

Цей принціп в практичнім своїм переведенню може болюче діткнути ту чи иншу одиницю, але кожна розумна людина мусить зрозуміти оправданість і необхідність такої політики, з огляду на те завданнє, яке одне може дати вихід з того положення, в яке завело людство пануваннє буржуазії й її псевдо-демократії. Всім, хто докаже свою відданість інтересам трудового люду, рекомендація соціялістичних партій відкрие дорогу до політичної діяльности, і всі члени не трудових верств, які ясно здають собі справу з даної сітуації, повинні щирою працею в УСРР і участю в боротьбі трудового люду за соціялістичний лад наблизити той момент, коли ці виключні закони переходового моменту зможуть бути зняті і диктатура трудового пароду буде замінена соціялістичною демократією. Не опозиція й саботаж, а тільки щире підпорядкуваннє своїх інтересів інтересам трудового люду виведе всіх з цього переходового стану до цеї нової соціялістичної демократії.

Те саме треба сказати і про загальний суворий режім і обмеженнє прав одиниці в інтересах доцільної роботи державного колектива. Вони немину чі в цей період загального виїмкового стану, стану облоги, в часі гострої боротьби трудового народу проти капіталістичного інтернаціоналу назверх, проти буржуазної контрреволюції в середині. Можливий широкий розвиток індівідуальности, в гармонії з інтересами колективу, не перестає бути основним завданнєм людської солідарности. УПСР твердо переконана, що соціялістичний лад, і зокрема найблища його стадія — соціялістична демократія, буде не часом обмеження одиниці в інтересах колектива, а навпаки — соціялістичний лад створить особливо сприятливі обставини для розвою індівідуальности, її здібностей і енерґії, її добробуту і щастя, бо в сім власне лежить добро і людського колективу. Але переходовий період диктатури, боротьби з капіталістичним ладом і перших кроків соціялістичної будови на капіталістичній руїні вимагає залізної твердости, максімальної орґанізаційної енерґії і добровільного підпорядкування одиниці потребам колективу та всім часовим недогодам цього виключного стану.

Як найбільш доцільна форма політичної орґанізації в цій переходовій добі, соціялістами давно, від часу паризької комуни, признана радянська форма, видвигнена цею комуною: безпосередня власть революційного народу — законодавча, виконавча й судова, сконцентрована тільки в ріжних орґанах, єдина на місцях і вгорі, в верховнім орґані трудової республики. Можливість для трудового народу кождої хвилі відкликувати і зміняти своїх представників та давати вираз зміні своїх поглядів і відношенню до обставин без усяких відкладань і формальностей, простим перевибором своїх представників в громадській раді, чим автоматично міняється склад всіх вищих інстанцій державної орґанізації. Зведення функцій правління до можливо простих форм, доступних контролі і виповнюванню кождого громадського депутата, і передача діяльности, яка вимагає технічного приготовлення, служащим, вповні залежним від орґанів народнього управління й контроля.

Ця форма, видвигнена на Україні в процесі революції, очевидно, мусить бути прийнята для цеї переходової доби диктатури трудових мас, як найбільш доцільна з погляду інтересів і завдань революції. Її слабкі сторони, які випливають з її примітивної простоти і елементарности, викупляються цими важними прикметами: єдністю власти революційного народу, браком всякого внутрішнього тертя в інстанціях і затверділих формах парляментарно-конституційного ладу, безпосереднім звязком з масою трудового народу всіх, навіть найвищих інстанцій управління і законодавства республики.

Виходячи з цих поглядів, УПСР для цього переходового часу боротьби з капіталістичним ладом за лад соціялістичний приймає таку проґраму в справах політичних:

§ 1. Україна в цій переходовій добі має стати суверенною соціялістичною радянською республикою (УСРР) своєї трудової людности в її етноґрафичних границях, себто на тій теріторії, де компактну більшість має український трудовий нарід.

§ 2. Завязання федеративних відносин між Україною та якими небудь иншими соціялістичними республиками, або утворення економичного чи військового союзу, або надання федеральних прав якійсь частині УСРР і перетворення УСРР в республику федеративну може статися тільки рішенням більшости її місцевих громадських рад і постановою Центральної Ради Депутатів Трудового Народу України.

§ 3. Тим же способом рішається справа про всяке збільшення або зменшення теріторії УСРР, прилучення або відділення якої небудь країни, по добровільнім виявленню на це згоди сеї країни.

§ 4. Політичні права на теріторії УСРР належать усім, хто живе на ній з власної праці і переступив 20 років життя, без ріжниці між чоловіками і жінками, між національностями, вірою, походженням і давнійшою державною приналежністю: трудовому селянству, робітникам і всякого роду працюючим людям, котрі живуть з власної праці, не експльоатуючи праці чужої.

Люде, які перестали працювати через каліцтво або старість, не тратять політичних прав.

§ 5. Позбавляються політичних прав в цій переходовій добі боротьби, окрім психично нездатних і позбавлених цих прав судом, також усі елементи, небезпечні, інтересам трудового люду, що живуть або жили з безробітних доходів, бувші поміщики, капіталісти, промисловці, рантьєри, бувші служащі поліції, жандармерії, війська і. т. ин., коли вони не служать УСРР.

Ці особи одначе можуть бути також наділені політичними правами постановою громади по рекомендації центрального комітету одної з радянських соціялістичних партій України.

§ 6. Права свої трудові люде України виконують по законам УСРР.

§ 7. Трудові люде України мають незайману свободу слова, друку, союзів, зборів і маніфестацій, їх мешкапнє і листування пе підлягає ревізії і контролі.

§ 8. Не трудові люде України стоять під охороною її законів. Вони мають право користуватись її культурними і господарськими установами.

§ 9. Усім громадянам УСРР належить свобода віри.

§ 10. Всі люде, які пробувають на Україні, мусять відбувати трудову повинність, службу военну або громадську, на підставі законів УСРР.

§ 11. Трудова людність, яка живе на теріторії УСРР, являється її сувереном.

§ 12. Своє суверенне революційне право трудова людність УСРР здійснює в трудових радах.

§ 13. Власть місцева належить радам громадським, себто сільським і районним (по містах), які вибираються рівним, прямим, таємним і пропорціональним голосованнєм всіх управнених.

§ 14. Реєстри управнених, себто всіх, хто має політичне право і пробуває на теріторії громади, складаються громадою. Покривджені в своїх виборчих правах доходять свого права через суд.

§ 15. Вибори й перевибори призначаються або радою, або самою громадою, себто загальним зібраннєм всіх управнених членів громади.

§ 16. Рада громадська обєднується в раді волостній або міській, а та посилає своїх депутатів до ради землі; рада землі посилає своїх депутатів до Центральної Ради Депутатів Трудового Народу України. Число депутатів встановлюється відповідно числу управнених до голосовання.

Депутати цих вищих катеґорій рад: волости, землі і Центральної Ради України перевибираються по тому ж принціпу, що й депутати рад громадських: рада, в котрій депутати засідають — рада волосна, рада землі або центр. рада депутатів трудового народу України кождої хвилі більшістю голосів може постановити перевибір усіх своїх членів; рада, яка висилає свого депутата до вищої ради — рада громади, волости чи рада землі, кожної хвилі більшістю голосів може відкликати своїх депутатів з цеї вищої ради, перевибрати їх і післати на їх місце нових.

§ 17. Круг діяльности й компетенції рад встановлюється законом в порядку § 19.

§ 18. Ради орґанізують свої виконавчі орґани, відповідальні перед ними, і орґани судові, окремі від адміністративних. Кожної хвилі ради можуть перевибрати ці свої орґани.

§ 19. Центральна Рада Депутатів Трудового Народу України являється її найвищим орґаном власти. Але її рішення в особливо важних справах (які вичислені в §§ 2, 3, 27, 28) правосильні тільки тоді, коли половина місцевих рад винесла подібне рішення перед тим.

§ 20. Центральна Рада Д. Т. Н. У. збирається з таким рахунком, щоб між сесіями її не проходило часу більше, як чотирі місяці. В часі, коли вона не засідає, її функції сповняє вибраний нею Комітет по реґуляменту, даному йому Ц. Радою.

§ 21. Народний Комісаріят України, вибраний Ц. Радою Д. Т. Н. У. для ведення загальних державних справ, відповідальний однаково перед повною Ц. Радою й її Комітетом і може бути перевибраний як тою, так і цим. Так само й инші делеґації й орґани, які походять від Ц. Ради.

§ 22. Народний революційний суд УСРР твориться прилюдно, на підставі законів УСРР.

§ 23. Вся людність УСРР рівна перед судом.

§ 24. Кара смерти, кара на тілі й досмертна вязниця не мають істнувати в УСРР. Всяке засудження умовне.

§ 25. Охорона УСРР забезпечується постійною українською червоною армією УСРР, орґанізованою по теріторіяльному принципу.

Основні підстави орґанізації армії встановляються законодавчим порядком Ц. Р. Д. Т. Н. У.

§ 26. Право вживання армії належить тільки Верховній Владі УСРР, себто Ц. Р. Д. Т. Н. У.

§ 27. Перехід від постійної червоної армії до системи охорони міліціонної може статись тільки після того, як зникне небезпека внутрішньої контрреволюції й небезпека світового імперіялізму. Про цей перехід рішає Ц. Р. Д. Т. Н. У., під вказаною в § 18 умовою, оскільки в цім УСРР не звязана військовою конвенцією з иншими соціялістичними республиками.

§ 28. Ця умова, вказана в § 19, має заховуватись також при рішенню про скасування переходового ладу й перехід до ладу соціялістичної демократії.

Проґрама національна.

Природним розвитком кожної тварини є вільний розвиток її в оточенню собі подібних. Для людини таким являється національна громада.

Одначе далеко не завше могла людина вільно розвивати свою матеріяльну і духову культуру в такім природнім національнім оточенню. Національне поневолення сягає так само глибоко в давнину віків, як і соціяльно-економичний, клясовий визиск. Як тільки розвиток продукційних сил первісного орґанізованого суспільства досяг того ступня, при якому людська працююча одиниця могла вже випродукувати якийсь

лишок понад те, що потрібно було для підтримання її власного житя й робочої енергії, творився економичний ґрунт для визиску одної людини другою, — чи то в формі визиску одної кляси другою, чи одного народу-нації другим.

Історія більшости старовинних держав звязана безпосередньо з національним поневоленнєм одного народу другим — народом побідником. Але тоді національне поневоленнє майже зовсім затушковувалось соціяльно-економичним, клясовим поневоленнєм: підбита людність поспіль поверталась в підвладну безправну, кріпацьку верству. Такому затушковуванню сприяло й те, що нації в новійшім розумінню в ті часи ще не істнувало. Культурно-психольоґічні надбання окремих народів були ще невеликі, а тим самим був нестійким у кожного народу той комплекс суспільних цінностей, який ріжнить одну націю від другої. Через це дуже часто народ побідник навіть переймав в ті часи культуру, мову народа переможеного, коли той був культурнійший, або навпаки; момент національного поневолення цілком губився за соціяльно-економичним: підбитий народ поповнював кріпацьку, визискувану верству народу-переможника.

Протягом віків, тисячеліть змінювались форми національного поневолення, але саме поневоленнє все залишалось і чим далі, по мірі зросту людської культури, що відбувався весь час в національних формах, відчувалось все гостріще. Історія заволодіння Европейцями Америкою з винищеннєм цілих племен тубольної червоношкірої людности; перетвореннє Африки в европейську кольонію; пануваннє московського буржуазного націоналізму над численними народами Кавказу, Сібіру, Туркестану; історія боротьби слявянських народів на Балканськім півострові за національно-державне визволеннє; перетвореннє анґлійським імперіялістичним капіталом в „людський гній" народів перського, арабського, трьохсот-міліонового населення Індійського півострова; нарешті, історія боротьби за національне визволеннє народів українського, польського, чеського, ірляндського і так далі — всі ці історичні факти свідчать, що національний гніт, йдучи в парі з соціяльно-економичним визиском, виявляє не меншу живучість, ніж цей останній.

Під тяжким ярмом подвійного гніту, національного і соціяльно-економичного, стогнуть й нині десятки, сотки міліонів працюючої людности ріжних країв, ріжних народів, рас. Ледве помітна меншість багатших капіталістичних країн поневолює величезну більшість працюючого людства земної кулі, обдирає його, пригноблює розумово, не даючи працюючим масам можливости розвивати їхню культуру в єдино доступних їм національних формах.

Національне поневоленнє спиняє розвиток людської культури, а тим самим розвиток техніки і господарства. Воно стоїть на перешкоді найдоцільнійшого використовування кожної людської одиниці, кожного народу-нації в загально-людських інтересах, що полягають в успіхах боротьби людства з природою. Воно затроює клясову свідомість працюючих мас побічними моментами. Пригніченнє кольоніяльних і так званих недержавних народів буржуазією пануючих націй викликало в працюючих масах поневолених народів озлобленнє і недовіре до

пануючих, гноблюючих націй в цілому, в тому числі і до пролетаріяту останніх. З другого боку, не раз виявлялось невистарчаюче розуміннє дійсного становища працюючих мас поневолених націй, нерозуміннє того, що ці повинні бути визволені не тільки з-під соціяльно-економичного клясового, але обовязково й з-під національного гніту та визиску. Буржуазія обох таборів використовує таке становище для розпалення національної ворожнечи, для культивування почуття національної відрубности в цілях полекшення боротьби з працюючими масами.

Такі ріжні моменти (інтереси найбільшого розвитку людської культури, з чим звязаний розвиток техніки та піднесеннє продукції в світовому масштабі, інтереси найбільшого успіху боротьби людства з природою, інтереси повного, всебічного матеріяльного і духового визволення людської одиниці з-під соціяльного визиску в ріжних його формах, нарешті, інтереси інтернаціональної солідарности працюючих мас всіх країн в боротьбі з капіталістичним устроєм) вимагають від соціялістів радикального і позітивного вирішення національної проблеми.

I. і II. соціялістичні Інтернаціонали не зважили великого значіння національного визволення і тому не дали рішення національного питання. Слова „Комуністичного Маніфесту“, що соціялістичний переворот має по необхідности відбуватись в національних формах, що працюючі маси, здійснюючи свою диктатуру, зорґанізуються спочатку в кожній країні-державі в національні кляси, соціялісти перших двох Інтернаціоналів прикладали лише до так званих культурних, історичних націй.

Нині, коли на порядку денному справа переведення соціялістичної революції стоїть вже практично, коли в той же час історичні факти і досвід революції на Сході Европи довели навіть найбільшим „інтернаціоналістам“, що легковажити національного питання не доводиться, що національна форма суспільної орґанізації ще не пережила себе і, очевидно, ще довго істнуватиме, — необхідно вказані слова „Комуністичного Маніфесту“ застосувати і до націй кольоніяльних, недержавних, неісторичних — подвійно гнічених.

УПСР вважає, що соціялістична революція і соціялістичне будівництво повинні відбуватись в національних формах, в формі творення національних держав, як народами історичними, так і неісторичними, однаково. Тому, на думку її, даремно, невиправдано і шкідливо було б витрачати енерґію на викорінюваннє національного життя чи чуття. Навпаки, треба використати цю національну форму розвитку вселюдської культури і в соціялістичній революції, треба дати їй повну можливість не тільки істнувати, але й вільно розвиватись.

Вільний же розвиток національної громади можливий тільки тоді, коли кожна нація — скупина людей одного походження, мови, культури, обєднана почуттєм спільности, матиме повну волю в будові свого політичного, соціяльно-економичного і культурного життя. Для того вона повинна мати право, і повну можливість перетворити це право в реальність, — на с а м о с т і й н е, с у в е р е н н е улаштування умов свого істнування, себ-то мати право орґанізуватись, як рівна і однаково

варта зі всякою иншою нацією частина людства, в свою національну державу.

Але це може здійснитись вповні тільки тоді, коли все людство буде визволене з-під гніту капіталістичного устрою, характеристичною прикметою якого являється і національне поневоленнє, подвійний гніт та визиск поневолених, недержавних народів. Соціялістична революція і мусить розбити капіталістичні форми суспільного співжитя, знищити буржуазну державу — орґанізацію панування одної кляси над другою, апарат національного поневолення — і тим самим утворити умови для вільного національного розвитку всіх народів. Шлях цього розвитку йде в напрямі сотворення трудових, тоб-то клясових робітниче-селянських держав, які повинні базуватись на історично і природою даних людських обєднаннях — на обєднаннях національних.

З другого боку, й прихід самого соціялізму та його побіда тісно звязані з вірним розвязаннєм національної проблєми. Всяке бо пригніченнє народу задержує розвиток його культури, а це веде й до стримання процесу поступу соціялізма.

Тому, сподіваючись остаточного вирішення національної справи лише в добу завершення побіди соціялізму, ми одначе певні, що сама ця його побіда залежить і від сприяння всіма революційними і соціялістичними партіями, пролетаріятом і трудовим селянством всіх країн, творенню кожною нацією свого житя вільно і самостійно вже тепер.

А під нацією ми розуміємо і великий і малий, державний і недержавний, метропольний і кольоніяльний, висококультурний і менш культурний, історичний і тільки починаючий творити свою історію, словом кожний народ, істнуваннє якого є фактом. Але періодові буржуазно-капіталістичної держави, коли буржуазія кожної нації монополізує заступництво цілої нації і, прикриваючись гаслом так званих національних інтересів, використовує факт істнування націй для своїх клясових інтересів, — ми протиставляємо економичні й духовні інтереси подавляючої більшости кожної нації, тоб-то інтереси її трудових мас. Ці трудові маси кожної нації ми вважаємо справжнім виразником національних інтересів і представником суверенітету нації.

Нетрудові, визискуючі члени нації в період диктатури трудових її елементів мають повну можливість задовольняти свої культурно-національні потреби, що випливають з признання ними своєї приналежности до певної нації. Але вони не мають права говорити від імени нації.

Виходячи за межи кожної окремої нації, ми підкреслюємо, що виявленнє всіх культурних і економичних творчих сил всього людства можливе тільки при найтіснішім співділанні всіх націй, основаному на добровільній згоді. Через це всі нації повинні найтісніше обєднатись в своїй боротьбі з природою, в праці за краще житє, в змаганнях за повне визволеннє людини.

Таке обєднаннє не повинно, одначе, посягати на суверенне влаштуваннє свого внутрішнього соціялістичного устрою кожною нацією. Умовою його повинно бути повне усуненнє в соціялістичних націо-

нальних державах експльоатації людини людиною, будь то в формі соціяльній, політичній, національній чи культурній.

Український народ зможе виявити всі свої творчі сили й збудувати своє соціялістичне жите тільки при тій умові, коли він увесь, без впімку — у всіх своїх частинах і територіяльних одиницях, як Велика Україна, Галичина, Буковина, Холмщина, Бесарабія, Прикарпатська Україна, Кубань, українські частини Криму та Кавказу, — обеднавшись, звільниться і від національного і від соціяльно-економичного гніту.

Приймаючи в засаді положенне, що соціялістичне суспільство повинно бути орґанізоване на принціпі інтернаціоналізації природних багацтв всіх країв і що в фазі його соціялістичної трудової державности все господарство в кожній соціялістичній державі окремо і у всіх них взятих укупі повинно провадитись по загальному, виробленому й прийнятому в їх господарче-управляючому центрі пляпові, — ми визнаємо одночасно, що в справах виконання цього пляну, а рівно в справах культурного і місцевого характеру, не тільки кожна соціялістична радянська республика, але й кожна частина її, яка має свої ґеоґрафично-економичні чи культурно-історичні особливости, може домагатись для себе як найширшої автономії в справах внутрішнього свого устрою. Отже і федералізації України в середині не можна ставити жадних перепон.

Йдучи до переведення зазначеного принціпу в жите і по-за межами УСРР, вважаючи, що розвиток соціялізму необхідно приведе до створення всесвітньої федерації соціялістичних радянських республик, ми знаходимо необхідним встановленне з самого початку найтіснійшого звязку поміж всіма істнуючими вже соціялістичними республиками, на принціпах рівности і вільности кожної з них.

Не виключене, що в будучині і яка-будь другонаціональна країна, по своєму почину і по своїй волі, висловить бажанне ввійти в склад Української Соціялістичної Федеративної Радянської Республики. В такім разі Центральна Рада Депутатів Трудового Народу України вирішить справу включення її в державний орґанізм УСФРР. Але передумовою прийняття мусить бути переведенне в такій країні соціялістичного радянського устрою.

Виставляючи постулят волі кожної нації, ми розуміємо його не як голий принціп, а як чергову невідкладну задачу революції, і через те вважаємо, що кожна революційно-соціялістична партія мусить реально боротись за переведенне його в житте і то не тільки для своєї нації, а й для кожної, яка того потрібує. В згоді з цим УПСР буде обстоювати в УСРР рівні з українською нацією національні права кожної иншої народности, що перебуває на території України.

Виходячи зі всього сказаного вище, УПСР обстоює таку проґраму національного визволення народів і національного будівництва на Україні:

1. В часі трудової соціялістичної державности виразником волі, суверенітету і прав нації являються тільки трудові верстви її.

2. Кожна нація повинна мати право, можність і допомогу від инших, а в першу чергу орґанізованих в соціялістичні республики націй, на творенне і при творенню свого вільного житя в усіх його формах.

3. Український трудовий нарід здійснює це своє право в суверенній, національній Українській Соціялістичній Радянській Республиці.

4. Всі національні соціялістичні радянські республики мусять стреміти до злуки між собою й створення всесвітньої федерації соціялістичних радянських республик; УСРР входить у військовий та економичний союз з иншими соціялістичними республиками.

5. УСРР стремить до зєдинення всіх етноґрафично-українських земель в одне державне тіло, при чому про національну більшість на тій чи иншій території рішає плебісціт, переведений під доглядом Соціялістичного Інтернаціоналу.

6. УСРР може бути перетворена в федеративну республику (УСФРР): складовими частинами федерації можуть бути ті її землі, котрі мають краєві особливости, а також і всяка инша чужонаціональна країна, яка переведе у себе соціялістичний устрій й погодиться на загально-федеральну конституцію УСРР.

7. В разі перетворення УСРР в федеративну республику, конституція УСФРР має базуватись на визнанню повної суверенности кожної федеративно-складової частини в її національно-культурних і місцевих справах.

8. ЦРада ДТН Української Федерації та її виконавчі орґани в такім разі відатимуть лише справами спільними для всієї федерації, не порушуючи самоуправління федерованих частин в їх місцевих справах.

9. Для керування місцевими справами кожна федеративно-складова частина утворює свою Краєву Раду Депутатів Трудового Народу, яка вибірає свій виконавчий орґан і представників до ЦРади ДТН Української СФР Республики. Але вибори до ЦРади ДТНУ в федеративно складових частинах УСФРР можуть відбуватись і безпосередно на місцях.

10. Кожна нація, що перебуває на територі УСРР і творить в ній меншість, має повну можливість користуватись всюди і повсякчасно своєю рідною мовою і плекати свою культуру, розвиткові якої УСРР має всемірно допомогати.

11. При Виконавчому Комітеті ЦРади ДТН України утворюються національні комісаріяти, з метою захисту і представництва інтересів своєї нації перед урядом УСРР, орґанізації освітної справи своєї нації й сприяння розвиткові її культури.

12. На зазначені цілі національні комісаріяти одержують гроші з загальної скарбниці УСРР.

Проґрама економичного будівництва.

Повне духове і матеріяльне визволенне трудових мас можливе тільки в умовах нових відносин, коли: а) буде знищений визиск людської праці, шляхом знищення його суспільної (соціяльної) форми — приватної власности на землю та засоби виробництва й розподілу, і коли

витворені за старих суспільно-господарських відносин працюючими масами і привласнені пануючими клясами господарські добра перейдуть у суспільну власність; б) коли в національне і світове господарство на місце хаосу, що випливає з конкуренції, внесений буде єдиний плян, який встановить рівновагу між виробництвом і споживанием, при найдоцільніщім використанню людської праці і природних багацтв кожної країни.

Орґанізація господарства на вищезазначених основах обєктивно необхідна і випливає з дотеперішнього розвитку та сучасного стану господарських і суспільних відносин в окремих краях та в їх світовому господарському сполученні.

Завдання соціялістичної орґанізації господарства стоїть перед кожною нацією, котрої господарство розвинулось до тої степені, що істнує, як певна і суцільна національно-господарча одиниця. В цій площині зазначене питанне має характер національної проблеми. Поскільки ж кожне національне господарство, незалежно від волі нації, звязане і з иньшими національними господарствами в світовім розмірі, це саме завданне набірає характеру міжнародного, інтернаціонального.

Міжнародне, світове господарство капіталістичної доби істнувало без участи в його керуванні свідомої волі тих націй, які творили його своїми національними господарствами. Так само кожне національне господарство, як система, не було виразом волі і свідомости його участників — витворців господарських дібр.

Як в національнім, так і в інтернаціональнім господарствах, замісць інтересів і волі витворців дібр — трудових мас, виступав приватний інтерес експропріяторів — капіталістів, які факт істнування національних і міжнародного господарств використовували в своїх клясово-еґоїстичних інтересах.

Тому, ріжні буржуазні господарські теорії (меркантилізм, манчестерство і т. п.) для кожної нації розглядали проблему світового господарства, як питанне найкращого, найвигіднішого для капіталістів тої нації використання звязи всіх національних господарств в одне — світове.

Світова війна створила умови для ґрандіозного експерименту, який дав можливість перевірити на практиці степень придатности буржуазних господарських теорій для сучасного стану розвитку продукційних сил. Період війни 1914.—1918. скомпромітував теорії спроб сотворення самодовліючих господарських орґанізмів: Німеччина, що протягом десятиліть перед війною провадила свою господарську політику в сім напрямі, капітулювала через матеріяльне виснаженне перед антантською коаліцією — представницею протилежної теорії. Одначе і ця остання теорія падає на наших очах, доказом чому служить сучасна промислова кріза, що роспочалась в клясичних краях вільного торгу (Анґлія) і через инших членів антантського бльоку поширюється на цілий европейський суходіл і далі.

Періодичні (з що-разу зменшеним періодом) промислові крізи XIX і XX століть були ознакою невпорядкованости світового господарства. Світова війна, теж в суги річи чергова кріза, не довела до

усунення конкуренції між капіталістичними спілками та до плянової орґанізації господарства (невдача з орґанізацією ліґи народів).

Господарська кріза, що почалась вслід за версальським миром і поступенно захоплює всі промислові краї старого і нового світу, — все це свідчило і свідчить, що старі принципи орґанізації приватно-капіталістичного господарства, побудовані на стимулі привласнення капіталістами надвартости, ці принципи не в стані задовольнити життєвих вимог працюючих мас всесвіту.

Клясові суперечности між капіталістами і працюючими досягли небувалого загострення. Надзвичайному зменшенню реальної заробітньої платні трудящих і йдучому поруч з цим зубожінню їх протистоїть величезне збогачення пануючої капіталістичної кляси, яка вже не хоче повертати витиснутої з працюючих мас надвартости в продукцію (припинення акумуляції капіталу), руйнуючи ще й цим і без того розхитане господарство.

При таких обставинах для працюючих мас цілого світу не залишається иньшого шляху, як революційним способом відкинути буржуазію від керування господарчим житєм і захопити всю владу в свої руки, щоб доцільно орґанізувати господарство в інтересах забезпечення істнування і розвитку цілого суспільства, і разом з тим перетворити суспільство з конґльомерату приватних, ворожих між собою одиниць, ґруп і клясів в одно, обєднане працею, солідарністю трудових інтересів, безклясове соціялістичне суспільство, яке і є метою соціялізму.

Початок соціялістичної революції йде в парі з політичним роспадом імперіялістичних збірних держав на окремі національно-економичні орґанізми, що викликається національно-визвольними революціями пригноблених і кольоніяльних народів. Соціялістична революція має в собі тенденцію до піднесення господарського значіння окремих країв, шляхом найдоцільніщого використання їх природних богацтв в інтересах всього людства. В першу стадію соціялістичної революції, яка характеризується гострою горожанською війною і звязаною з цим руїною економичного життя, а зокрема засобів комунікації, ведення господарства по единому для всіх утворених в процесі революції соціялістичних республик плянові являється утрудненим.

Диктатура трудових мас, виливаючись в інтересах успіху революції в форму окремих пролетарських держав, здійснює орґанізацію господарства на соціялістичних основах в межах цих держав. Тому економичне будівництво при переведенні світової соціялістичної революції в неминучістю повинно відбуватись в межах національно-економичних орґанізмів під керуванням відповідних економичних орґанів тих державних орґанізмів по плянах, вироблених цими орґанами в порозумінню з відповідними орґанами иньших соціялістичних держав.

Українські працюючи маси, здійснюючи, свою диктатуру в формі української соціялістичної радянської республики, повинні утворити свій економичний центр для керування справою перебудови господарства України на соціялістичних основах.

В понятті соціялістичного господарства лежить пляномірна орґанізація виробництва всіх потрібних господарських дібр, пляномірне розпреділення їх по потребах для споживання, рівновага між продукцією і споживанням, яка реґулюється єдиною суспільною волею і переводиться через один господарський плян. Принціпом внутрішніх взаємовідносин трудового суспільства являється участь кожного в праці і право кожного на забезпечення своїх потреб з продуктів суспільної праці. З цього випливає принціп трудового суспільного господарства, в якому росподіл продукту рішається через основний критерій — працю.

Орґанізація господарства є справою насамперед економичної доцільности і розвязується при збільшенню продукційности праці і видатности, що досягається не продовженнем робочого часу, а техничним і суспільним поділом праці, котрий здійснюється при колективному веденні господарського процесу з найбільшим перекладаннем праці з людини на механичні і живі сили природи через машини.

Соціялізація повинна обхопити насамперед ті галузі господарства, які попереднім своїм розвитком в капіталістичнім господарстві вже дозріли до суспільного ведення їх, а також повинна одночасно стреміти до обєднання всіх даних дрібних трудових господарств, перетворення їх в великі і злиття всіх їх разом з вже соціялізованими галузями в одне суспільне господарство.

До цього веде довгий і трудний еволюційний процес, який відбуватиметься під впливом суспільно-господарської політики соціялістичної влади держави трудящого народу. Революційне відкиненне від керування національним господарством буржуазії, вивласненне без викупу великих земельних власників і капіталістів — це єсть перший крок по дорозі до знищення суспільних кляс і встановлення безклясового суспільства, в котрім кожний член його єсть рівним робітником, продуцентом дібр для цілого суспільства.

Задача орґанізації соціялістичної продукції зустрічає найбільше труднощів при соціялізації сільського господарства, де перехід від ізольованої малої продукції до великої суспільної повинен відбуватись еволюційним шляхом і вимагає від соціялістичної державної влади особливої обережности. Зовнішня схожість становища безземельного селянина-пролетаря, трудового типу селянина-середняка і гандляра-куркуля, при слабо розвиненій клясовій свідомости найбільш численного з них трудового селянина, робить з села сферу надій прихильників капіталістичного ладу. Тому при соціялізації сільсько-господарської продукції поруч з економичною політикою, яка спонукала б дрібних продуцентів-селян до переходу на велике суспільне хазяйство, повинна йти робота по усвідомленню трудовим селянством солідарности їхніх інтересів з інтересами індустріяльного робітництва.

В індустрії орґанізація суспільного господарства відбувається легше, з огляду на підготованість до того самого господарства і його субєктів — індустріяльних робітників.

Тому процес усуспільнення обох цих галузів продукції і обміну між ними йтиме не з однаковою швидкістю, вимагаючи до кінця процесу

свого неретворення в єдине суспільне господарство впливу в цім напрямі політичної державної влади — диктатури трудових мас робітництва і трудового селянства.

Соціялізацію гоподарства України в конкретних історичних умовах мислиться: а) як революційний процес скасування приватної власности на знаряддя продукції в усіх галузях великого виробництва, транспорту і обміну, усуспільнення їх і орґанізації господарчого процесу в зазначених галузях на соціялістичних основах; б) скасування приватної власности на землю і еволюційну орґанізацію сільсько-господарської продукції на соціялістичних основах.

Соціялізація сільсько-господарської продукції представляється складною справою, яка рішається розвязаннєм кількох питань. Насамперед рішається питаннє усуспільнення землі. Земля — необхідна умова істнування людства взагалі, тому мислити соціяльне визволеннє людини без скасування права приватної власности на землю не можна. Скасуваннє приватної власности на землю є одною з головнійших умов соціяльно-економичного визволення людства. Одначе рішеннє цього питання ще не есть рішеннєм справи соціялізації сільсько-господарської продукції; останнє — питаннє орґанізації господарства. На Україні вся земля повинна зробитись обєктом суспільного користування, а розподіл частини її для ведення індивідуального господарства є лише тимчасовою формою здійснення права на користування землею, формою, яка вимагається історичним розвитком суспільно-господарських відносин на Україні.

Україна в її етноґрафичних межах має не менш семи мілїонів приватно-господарських селянських родин, які при даному культурно-господарському рівневі не мислять ще гуртової форми хліборобства. Її доперва треба ще творити, її можливо досягнути тільки шляхом господарсько-суспільної еволюції, котра і буде власне процесом соціялізації сільсько-господарської продукції.

Кінцевою метою цього процесу есть орґанізація колективного господарства, яке забезпечує вживаннє техничних удосконалень в продукції, дає змогу найкраще перевести поділ праці і осягнути найбільшу її продуктивність.

Тому не поділ землі на окремі господарства, а обєднаннє її, інвентаря і робочих сил є шляхом соціялізації. І через те партія не стоїть на передільному принципі.

Йдучи цим шляхом, УПСР стремітиме до орґанізації трудових сільсько-господарських спілок, в яких вищезазначені принципи (колективізм, поділ праці, збільшеннє видатности праці) знаходять своє часткове здійсненнє і які (спілки) являються в сучасних умовах українського села найбільш відомими, близькими і легкими формами обєднання землі, інвентаря і праці.

Трудові спілки, щоб запобігти на початках розвиткові економичних суперечностей, найдоцільнїще орґанізувати цілими громадами або частями громад, навіть ґрупами з кількох господарств, з додержаннєм принципу суміжности земельних участків. Очевидно, соціяльно-господарською політикою треба досягти рівномірного розвитку трудових

спілок, перетворення їх в громади, в союз громад, аж до закінченої форми однієї сільсько-господарської спілки, як частини одного національного господарського орґанізму, себ-то постійного і неухильного перенесення господарських відносин з області приватного в область публичного права.

Першою публично-правовою господарською орґанізацією буде спілка — громада. Очевидно, процес перетворення приватного господарства в публичне буде довгий і йтиме рівнобіжно з підняттєм рівня загальної культурности, свідомости, зі зростом населення і його потреб, під примусом економичної необхідности і державної економичної політики.

Визначну ролю в цьому процесі мусить відіграти також праця соціялістичних партій і соціялістичної політики в змислі сприяння вирівненню психольоґії продукуючих кляс: трудового селянства та промислового робітника і уяснення що, як ці, так і другі, цілком рівні, однаково управнені, однаково зобовязані, однаково заінтересовані субєкти суспільного продукційного процесу.

Так само трудова промисловість (кустарна), очевидно, перетворюватиметься повільно через трудові спілки в суспільне єдине господарство, але на початках соціялістичної господарської політики і дрібні промислові підприємства з малим числом найманих робітників будуть в сфері приватного права, реґульованого доброцільною соціяльно-господарською політикою, основною силою котрої буде монополія соціялістичної держави на обмін і розподіл продуктів народнього господарства. Держава монопольно вестиме товарообмін з иншими державами, але також і в реґуляції внутрішнього обміну і розподілу мусітиме триматись однієї засади — вести обмін і розподіл через посередництво публичних орґанів, через громади сільські й городські, що поведе до зміцнення всього суспільного орґанізму і сприятиме соціялізації.

Понятте державної монополії на внутрішній обмін і розподіл в приложенню до приватно-трудового господарства мислиться, як державне розпорядженне лишком продуктів, котрі після покриття місцевих споживчих потреб поступають до держави за відповідний еквівалент.

На початках переведенне обміну і розподілу через посередництво публично-правових орґанів можливе лише для головних, найважнійших продуктів першої потреби, але з протягом часу вся продукція втягнеться в нього. Приватні господарі, трудові промисловці (кустарі, ремісники) на початках соціялістичної орґанізації, очевидно, матимуть змогу обмінюватись продуктами своєї праці безпосередньо, базарним або кооперативним способом. Головну силу обміну і розподілу буде скупчено в руках держави, яка своєю політикою буде натискати на господарські відносини, і дрібне господарство стремітиметься скрісталізуватись у більше — і так економична необхідність буде движучою силою соціялізації в середині суспільства, держава ж вестиме політику соціялізації.

Доки соціялізація не завершиться повним сінтезом, злиттєм всіх окремих господарських галузів в одну закінчену форму — суспільство-господарство, доти держава виконуватиме функцію по-

середника в обміні і розподілі. Пізніще товарний обмін зникне в повній соціялістичній формі відносин.

Конфіскований і усуспільнений фінансовий капітал служитиме в період диктатури працюючих цілям внутрішнього і зовнішнього обміну, кредиту господарствам, розвиткові культури. Фінансово-грошева політика в соціялістичній державі — понятте умовне, бо вона зникне в момент завершення соціялізації.

Протягом перехідного періоду, доки істнуватиме трудова диктатура, народне господарство, в його суспільній і приватно-індивідуальній формі, даватиме змогу кожній одиниці виявити господарчу ініціятиву, виразом котрої буде збільшенне продукту праці. Забезпеченне працюючої людини всім необхідним для задоволення її духових і матеріяльних потреб — це її елементарне право, яке знайде своє здійсненне лише в соціялістичнім суспільстві.

Передумовою перебудови господарства на Україні на соціялістичних основах є переведенне слідуючих корінних змін в господарських відносинах, які творять проґраму УПСР в справах економичних:

I. Орґанізація рільничої продукції.

А. Усуспільненне землі.

1. Приватна власність на землю касується: всі землі виключаються з товарообміну і переходять в користуванне працюючих на ній. Користуванне землею реґулюється законодавством і відповідними центральними та місцевими орґанами УСРР.

2. Право на користуванне землею має кожний громадянин УСРР, що хоче провадити на ній власними силами рільниче господарство.

3. Всі нетрудові землі, незалежно від розміру їх площі, такі землі, посідачи яких ведуть господарство з метою визискування найманої праці, вивласнюються без викупу. Конфіскації не підлягають трудові землі до такого розміру площі, яка обробляється силою господаря та його родини, без постійного уживання найманої праці.

Коли б, по місцевих умовах, було неминуче потрібним вивласнити і частину трудової землі, то таке вивласненне відбувається за виплатою відшкодовання, установленого згідно з законом.

4. Конфіскована нетрудова земля наділяється по закону в користуванне безземельним та малоземельним громадянам УСРР, по нормах від споживчої до трудової. Наділ землі робиться в приватно індивідуальне користуванне спадкове чи, в випадках, коли того домагатиметься звикле до цієї форми місцеве трудове населенне до часу переходу його до громадського користування, урівнююче-передільне; про це постановляє сільська громада.

Частина конфіскованої землі повертається, коли то являється можливим по місцевих умовах, для орґанізації великих соціялістичних господарств.

5. Загальні умови користування землею, встановлення трудової норми, порядку одержання землі або передачи її в спадщину, другому господареві чи громаді установляється законом УСРР

про користуванне землею. Реґулюванне ж користуванням землею на місцях, догляд за охороною прав та інтересів працюючих в рільничій продукції здійснюється самими працюючими через свої професійні орґанізації та через сільські та волосні трудові ради.

Б. Аґрарна політика.

6. Початки і основи соціялізації рільничої продукції закладаються орґанізацією великих соціялістичних радянських господарств і трудових спілок, в яких обєднуються в одно господарство земля, інвентарь і робочі сили. Трудові спілки закладаються або цілою сільською громадою, або частиною її, або навіть кількома сусідніми господарями — шляхом виключно добровільної згоди участників.

7. Як приватно-індивідуальні господарства (опріч випадків трудової взаїмодопомоги), так і трудові спілки (без усяких винятків) найманою працею не користуються. Відносини праці в соціялістичних радянських господарствах реґулюються законом в напрямку забезпечення надвартости за працюючими в тих господарствах.

8. УСРР передає трудовим спілкам в користуванне природні добра для орґанізації сільскогосподарчої промисловости місцевого значіння і підпомагає розвиткові такої промисловости.

9. В цілях піднесення продукційности дрібного селянського і спілкового господарства УСРР вживає такі заходи через свої центральні та місцеві господарчі орґани і через сільські громади: а) переймає на себе постачанне сільському господарству машин і знарядів, штучних гноїв, добірного насіння; б) підпомогає інтенсіфікацію господарства і розведенне кращих пород худоби; в) орґанізує забезпеченне (асекурацію) майна, худоби, врожаю: г) виконує великі меліоративні роботи по обводненню та обсушуванню ґрунтів, закріпленню ярів, залісненню пісків і солонців; д) дає всебічну допомогу громадам і спілкам для переведення меліорації місцевого значіння; е) дбає про упорядкуванне селянського земельного користування — в першу чергу про знищенне черезполосиці; ж) підпомогає сільскогосподарську кооперацію, зайняту переробленнем продуктів хліборобства, а також влаштованне майстерень для ремонту селянського реманенту; з) пильнує, щоб ті, що користуються землею, не виснажували її невмілим господаруваннем та справді дбали про її плідність.

10. Заходами сільських громад чи инших економичних орґанів УСРР провадиться засів всіх чиїх би то не було незасіяних земель.

11. УСРР, зважаючи на надзвичайно велике значінне в національній продукції рільничого господарства, має провадити з особливо пильною увагою політику, направлену на розвиток аґрономичної науки і техніки на Україні, а також аґрономичної вищої, середньої і нижчої освіти.

З метою широкої постановки досвідного діла, для вивчення способів піднесення продуктивности рільничого господарства і розвитку його продукційних сил, усуспільнюються старі та орґанізуються нові спробні поля, досвідні станції (метеророльоґичні, водні, ґрунтові), селекційні господарства, розсадники. В кожному повіті удержавлюється потрібна для цього площа землі.

II. Усуспільнення природних багацтв.

12. Всі приватні ліси, окрім тих, що не мають господарчого значіння, а також і бувші раніш державні, конфіскуються без викупу, стають загальнонароднім добром і переходять до роспорядження центральних і місцевих економичних державно-громадських орґанів УСРР котрі і відпускають паливо, будівельний та обробіточний ліс державним і громадським установам, радянським, спілковим і приватним господарством та окремим громадянам.

Через малолісність України ведеться політика збереження лісів, зокрема: а) для збільшення площи лісів державою орґанізується залісненнє всіх невжитків і ялових земель, б) підпомогається приватна ініціятива в напрямі закультивування невжитків і ялових земель.

13. Всі підземні викопні багацтва є власністю всього трудового народу УСРР, яка — через свої господарчі орґани, а також через професійні робітничі спілки, — орґанізує найдоцільнішу їх експльоатацію.

Розрібка дібр у масштабі великого виробництва стоїть під безпосереднім керовництвом УСРР. Розрібка ж дібр місцевого значіння провадиться місцевими громадами, трудовими спілками і приватними особами на встановлених Вищою Радою Народнього Господарства УСРР умовах та під контролем її орґанів на місцях.

14. Як внутрішні водяні (річки, озера, ставки), так і прибережні морські простори, що прилягають до території УСРР, являються добром всього її трудового народу і стоять під зарядом та контролем відповідних орґанів та громад Республики.

Промислове рибальство, а також комунікаційне та технічне використованнє вод реґулюється державою: господарство ж вод місцевого значіння ведеться громадами, трудовими спілками і окремими особами на встановлених законами УСРР підставах.

III. Націоналізація індустрії, транспорту, фінансового капіталу, торговлі і капіталістичних будинків.

15. Підприємства великої промисловости з їх капіталами конфіскуються, переходять в загальну власність всього трудового народу України і стоять під зарядом економичних державно-громадських орґанів УСРР та всеукраїнської центральної професійної робітничої спілки.

16. Дрібні підприємства, розмір яких визначається Центральною Радою Депутатів Трудового Народу України, залишаються в приватній власности своїх господарів, але праця в них ведеться під контролем державних і робітничих орґанізацій. Відносини між працею й капіталом реґулюються в цих підприємствах відповідним законом.

17. Трудові підприємства (реміснича і кустарна промисловість) підпомагаються державою взагалі, а особливо при перетворенню їх в колективні соціялістичні господарства чи трудові виробничі спілки.

18. Засоби транспорту і комунікації загально-державного значіння, після їх вивласнення, переходять під заряд відповідних орґанів УСРР, які виробляють і переводять в житє пляни будівництва транспорту загально-державного значіння.

Завідування і будування транспорту місцевого значіння належить до компетенції місцевих рад трудового народу.

19. Фінансовий капітал банків і ріжних приватних кредитних та страхових установ конфіскується і переходить під заряд фінансово-господарчих орґанів УСРР.

Капітали дрібних підприємств, а також і кооперативних орґанізацій, не підлягаючи конфіскації, стоять під контролем держави.

Капітали ощадних кас, дрібні вкладки, що мають характер трудових заощаджень, конфіскації не підлягають.

20. Державні капітали вживаються для потреб господарства і культури.

21. Зовнішня торговля є монополією держави. Внутрішня торговля виробами націоналізованих і громадських підприємств, а також велика (оптова) торговля предметами першої потреби приватної промисловости і продуктами сільського господарства монополізується державою або, згідно з законами УСРР та під її контролем, кооперативними чи иншими громадськими установами.

Держава має стреміти до заміни торговлі орґанізованим росподілом продуктів поміж населенням.

Дрібна торговля ведеться під контролем держави.

22. Всі капіталістичні будинки експропріюються без викупу і передаються під заряд мійським радам трудового народу. Ради одводять будинки для робітниче-селянських орґанізацій і для родин працюючих; на обовязку рад лежить стежити за добрим станом цих будинків і дбати про будування нових мешкань.

IV. Бюджет УСРР.

23. Державний бюджет має бути бюджетом народнього господарства УСРР в цілому. Через це, для збалянсування прибутків й видатків, УСРР веде правильну орґанізацію та обрахунок державної продукції і поділу продуктів.

24. Для покриття безпосередніх державних витрат УСРР встановляє поступовий подоходовий маєтковий податок, а також збірає до державної скарбниці прибутки з ріжних державних монополій.

25. Роди і розмір податків, які мають стягатись з громадян, а також всі державні витрати провадяться виключно на підставі законів і державного бюджету, ухваленого Центр. Радою Депутатів Трудового Народу України.

Проґрама культурна.

Як одну з найтемнійших сторін буржуазного ладу, одмічено вище його тенденцію монополізувати все культурне добро людства в володінню владущих, маючих, капіталістичних кляс. Все, що людство тяжкою працею, напруженнем мисли, поривом почутя здобувало і здобуло протягом довгого ряду тісячоліть, підняло людське житє, людське тіло, людські інтелектуальні сили, людські інстинкти над рівенем житя

звірячого: все, що воно зробило для забезпечення людського роду і добробуту людини, вирвавши її з тяжкої й сильної залежности від фізичних сил та зробивши її, навпаки, їх паном і керманичем; все те гарне і красне, що підносить самопочуте людини, відкриваючи перед нею перспективи, які виходять за межі задоволення фізичних потреб, що відкриває перед нею красу безконечних змагань в сфері розширення людських можливостей в знанню, в красі, в етичнім добрі, в здобутках людської солідарности, свободи людського духу і його урівноваженню з інтересам спільноти, — все це, одним словом, що ми звемо культурою фізичною і духовою, буржуазно-капіталістичний лад свідомо, і навіть несвідомо — самим механизмом свого укладу, веде до монополізування в посіданню капіталістично-кермуючих верств, відпихає від приступу і уживання його верстви трудові і робить з культурного посідання оден з знарядів панування буржуазної аристократії над працюючим народом. „Так було, так буде“ — відколи стояв і доки стоятиме буржуазно-клясовий суспільний лад.

Від перших початків клясового поділу й орґанізації суспільних верств, ті суспільні елементи або та ґрупа, яка спеціялізується в громадженню й збиранню „таємного знання“, бере провід в громадянстві або прилучається до верств вояків і богачів, як третій елемент в складі владущої аристократичної кляси, і це своє таємне знанне, котре в тих ранніх стадіях житя нерозривно перемішується з релігійною практикою, вона вживає на розвій клясового устрою, на зріст і скріпленне впливу і влади пануючих.

В безконечній ріжнородности економичної, культурної і соціяльної обстанови робиться це ріжними, більш і менш грубими засобами, від наївного застрашування і побивання профанів замаскованими в страшні маски членами ріжних священних корпорацій до міністерських циркулярів про можливе недопусканне „кухарчиних дітей“ до вищих типів шкіл. Вступи до вищої верстви в примітивнім побуті купується простими почастунками, пожертвуваннем кількох штук худоби на корпоративні пири. В цівілізованих суспільностях виступає вже цілий комплекс вимог, почавши від аристократичного походження до делікатного виховання і бездоганного опанування „доброго тону“, обовязкового серед вибраного „товариства“. В орґанізаціях оліґархичних культурне добро і прикмети монополізуються в можливо тіснім кружку аристократичних фамілій; в державах демократичних робиться дещо для того, щоб зробити їх приступними ширшим кругам громадян (Атенська республика дійшла до того, що всім повноправним громадянам давала білети на театральні представлення). Але при всіх цих відмінах, в ріжних формах, більш чи менш явних і різких, всетаки незмінно виступають отсі характеристичні для класового устрою явища:

Вищі культурні інтереси, не тільки культурна творчість, але й просте культурне житє, на тим рівені, котрого дійшла дана суспільність, признаються за неможливі, невідповідні або навіть і недопустимі для людей, які працюють фізично, займаються „чорною роботою“. Їм і їх дітям або просто забороняється приступ до школи, до культурного товариства, культурних розривок і втіх, або фактично унеможливлюється

чи то високими цінами, чи орґанізацією приступу, який робиться уділом тільки „вибраних“. Заразом популяризується і всякими способами закорінюється погляд, що фізична, і взагалі „чорна“, „низька“ праця понижає людину морально і духово, робить її нездібною до вищих духовних інтересів, до провідної ролі в громадянстві. Тому з одного боку, членам владущої верстви рекомендується або й наказується, під загрозою втрати свого привілеґіованого становища, гордувати низькою працею; з другого — верствам трудящим защіплюється переконанне, що вони через самі умови своєї праці і свого житя не здатні до вищої культури і тим самим — до участи в суспільнім правлінню.

Ця вища культура, культурна творчість, занята наукою і мистецтвом фактично монополізуються в тісних гуртках людей, які почасти виходять з самих же буржуазно-аристократичних кругів, почасти притягаються клясовою державою чи приватними „меценатами“ з аристократичної чи капіталістичної кляси, приймаються ними до свого кругу або принаймні постільки щедро нагорожуються, що стають участниками всяких привілеґій привілеґіованих, і ця перспектива: таланом, творчістю, мистецтвом, наукою дійти богацтва, роскоші і злитись з владущою клясою стає стімулом творчости.

Творчість цеї культурнотворчої верстви через це саме служить інтересам пануючих і визискуючих, кермується їх ідеями, виконує їх завдання і свідомо використовується на те, щоб блеском красою, могутнім впливом на масові настрої скріпити повагу, авторитет, престіж їх та їх влади, що роспоряджає цими культурними скарбами, движе творчістю, дає їй порученнє і завдання. З другої сторони, творчість, яка движеться вищевказаними побудками, дуже часто пересякає мотивами еґоїзму, роскошування, індивідуальної насолоди і, замісць скріпляти громадську солідарність, впливає розкладово, анті-соціяльно.

Все, що дає культура матеріяльна і духова для піднесення і визволення людського житя, його улекшення і уприємнення, абсорбується владущою верствою та богатими клясами, тим часом як кляси, засуджені на „чорну роботу“ так званим „залізним законом заробітку“, зводяться до умов житя просто нелюдських, до вимирання і виродження, як се вказано було вище. І при тім, з злою іронією, всіми засобами, приступними їй — через законодавство, школу, церкву, письменство, пресу, — сі владущі, буржуазні кляси силуються переконати працюючих і не завсіди без успіху, що такий порядок, така вопіюща нерівність і кривда в розподілі матеріяльного і культурного добра являється неминучим, природним чи богоуставленим ладом, який даремно було б силкуватись змінити.

Люде з сильним моральним почутем в ріжних часах і ріжних умовах відчували цю неправду клясового ладу і виступали з ріжними проектами економичних реформ, кращої орґанізації розподілу, поширення освіти і культури в широких верствах, освіти і естетичного виховання робітництва і т. д. — чи то дорогою законодавства, чи то візкликів до морального почутя громадян. Але всі ці заходи, трактовані буржуазною суспільністю, як утопії, дійсно являються утопичними, тому що це культурне обрабованнє трудящих і монополізація культурного добра

пануючими витікає з самої істоти буржуазно-клясового устрою, орґанізації продукції на принціпах конкуренції і т. д. Тільки соціялістична перебудова продукції та розподілу, заміна відносин найму і продажі відносинами кооперації, принціпу конкуренції принціпом солідарности, вихованнє суспільности не в зневазі до праці і жадобі роскошування, а в пошані до всіх родів продуктивної, громадсько-користної роботи і обовязку участи в ній, можуть дійсно вивести людство з цього сумного, безмірно шкідливого, з точки погляду культурних успіхів, і глибоко-образливою для морального почутя становища.

Соціялістичне законодавство, вихованнє і пропаґанда мусять притягнути всі верстви до участи в роботі рівно як духовій так і фізичній. Молодіж повинна проходити трудову школу в обох напрямах, як культури духової, інтелектуальної, так і фізичної, техничної праці і, спеціялізуючись потім в тій чи иншій сфері, члени громадянства не повинні цілком розривати з иншими родами праці. Було б, розуміється, абсурдом ставити віртуоза до розбивання каміння, маляра до таких робіт, які псували б йому очі, і т. д., але орґанізатори робочого пляну завсіди знайдуть можливість дати представникам інтелектуальної праці знайти собі підхожу фізичну працю, чи постійну, чи в певних сезонах, не тільки не шкідливу, а навіть користну для них, як рекреація. А з другої сторони робітникам фізичним, техничним, господарським дадуть не тільки право, але й обовязок, після укінчення школи брати далі участь в зайнятях і роботах, які б розвивали їх інтелектуально і естетично, держали в курсі наукових і культурних інтересів. Таким чином осягатиметься солідарність продуктивної праці в усіх її формах і проявах і спільність культурних інтересів, не розділена контрастом „чорноробів" і „аристократів духа".

При всім цім орґанізація виховання і культурної продукції мусить подбати й про те, щоб, не знижаючи рівеня культурної продукції, зробити її участниками і консументами (споживачами) не те що найширші, а таки всі верстви людности, виховуючи в ній культурні, духові і естетичні потреби і даючи змогу їх задовольняти. Це діло школи і позашкільного виховання (яке має продовжувати роботу школи потім у всіх дальших стадіях житя й виховання), діло літератури, преси, художніх репродукцій, театру і всякого роду видовищ, вистав, екскурсій і т. д., які мають зробити цікавими і приступними здобутки науки, літератури, мистецтва всій трудовій людности.

Припускається при тім, що соціялістична орґанізація продукції й споживання, використовуючи удосконалені техничні способи, в тім часі зведе до невеликих розмірів робучий день всієї трудової людности, а заразом поставить її в настільки людські умови житя, що вона буде мати і час і інтелектуальну енерґію для культурних зайнять, які були неможливі в тисках капіталістичної експльоатації. Завданнєм соціялістичної орґанізації праці буде розложити її настільки рівномірно між людністю, щоб вона не пригнічувала своїм тягаром одну частину її,

зіставляючи другу в ролі паразитів-білоручок. Наближаючи це завданне до реалізації, вона збільшатиме культурні здібности і запотрібованне цілого громадянства, а орґанізація культурних засобів мусить робити їх приступними для нього в повнім його складі. Соціялістична культура, мистецтво, освіта, наука повинні бути для всіх, мати на меті заінтересованне, запотрібованне всіх, а не тільки невеличких ґруп вибраних.

Очевидно, ставши на цю точку погляду, в атмосфері соціялістичного виховання, розвитку спільноти і солідарности, і сама культурна творчість позбудеться тих еґоістичних, суспільно-роскладових прикмет, котрими вона так часто визначається в обставинах буржуазних, культивуючи потяги до індивідуального роскошування вибраних одиниць чи ґруп коштом мас.

Обмежуючись цими короткими загальними замітками, зазначуємо ті головні принціпи, які творять культурну проґраму УПСР і мусять бути положені в основу законодавства і орґанізації УСРР.

I. Культура фізична.

1. Жите людини незайманне. Законодавство і вихованне мають закорінити в громадянстві це поважанне до чужого жития, як річи дорогоцінної і незамінимої.

2. Терор не згідний з моральним змістом соціялізму, і з огляду на свої шкідливі, роскладові наслідки, як метод соціяльної політики, рішучо відкидається.

3. Кари мають на меті не застрашанне, а поправу і моральне вихованне перестунців.

4. Жите й людське істнуванне інвалідів, калік, нездатних до праці старих і малих являється предметом особливого піклування УСРР і соціялістичного громадянства.

5. Материнство охороняється, як з моральної, так і фізичної та економичної сторони.

6. Завязанне і розвязанне подружа переводиться простою реґістрацією. Реліґійні обряди, звязані з ним в ріжних конфесіях, не забороняються.

7. УСРР і її громадянство прикладають всі старання, щоб улекшити своїм членам подружне жите і викорінити проституцію.

8. Протиприродні сексуальні потяги поборюються ліченнем і гіґієною.

9. Многодітні сімї, які раціонально виховують своїх дітей, користуються особливою поміччю й опікою УСРР і її громадянства. Але разом з тим робиться все для того, щоб діти, які не можуть виховуватись своїми матірями чи батьками, могли виховуватись в громадських яслях, захоронках і школах не гірше, як в сімях.

10. УСРР і громадські орґанізації всіх катеґорій пильнують забезпечення всіх громадян житлом в нормальних і гіґієничних і культурних розмірах.

11. Для людей, які не можуть вести домашнього господарства, громади дбають про громадські кухні, їдальні і т. ин.

12. Лікарська допомога мусить бути загально-приступна і даремна.

13. Вживанне шкідливих возбудителів, як алькоголь, морфій, етер і т. ин., викорінюється, як заборонними, так, особливо, гіґієничними способами.

14. Робочий день не має бути більше восьми годин, а при особливо тяжких і знесилюючих родах праці повинен зменьшатись до 6 годин, з можливою перервою; взагалі економична політика УСРР змагає до можливого зменьшення робочого часу.

15. Відносини праці докладно реґулюються законами УСРР.

16. Праця в літах науки (§ 21) допускається тільки в рамках научання і виховання.

17. Нічна праця допускається тільки при техничній необхідности і повинна компенсуватись відпочником, який би вповні забезпечував нічних робітників від фізичного і духового виснаження.

18. В уставлений законом вік трудящі всіх категорій звільняються від обовязку праці й одержують пенсію на дожите; економична політика УСРР прямує до того, щоб це звільненнє від праці могло наступати як скорше.

II. Культура духова.

19. УСРР і її загально-громадські органи орґанізують повну систему безплатного навчання в відповідних школах, робітнях і інститутах по всіх відділах знання, техніки і мистецтва.

20. Приватна орґанізація навчання окремими особами чи орґанізаціями допускається, але стоїть під контролем УСРР.

21. Загально-освітня і технична наука обовязкова для всіх дітей до 16 років; для дітей, які її занедбують або відстають по своїм здібностям, вона може продовжуватись.

22. УСРР і її громадські та культурні установи пляново орґанізують систему дошкільного, позашкільного і післяшкільного виховання і освіти в таких розмірах, щоб скрізь і всюди громадяне УСРР могли нею користуватись безплатно. Сюди входять публичні бібліотеки, музеї, вистави, виклади, театральні, кінематоґрафичні та инші представлення, хори, концерти і т. ин.

23. Приватна ініціятива в орґанізації всяких таких культурних засобів не тільки допускається, але й підтримується УСРР і громадськими орґанізаціями, але вони стараються усуспільнювати всякі такі орґанізації, оскільки вони розростаються, — так одначе, щоб це не було з шкодою для таких культурних починів.

24. Всякого роду публичні наукові, техничні й мистецькі інституції, бібліотеки, музеї, робітні, досвідні стації й т. ин. мають бути приступні для користування й зайнять всім громадянам.

25. Для приступности зайнять в спеціяльних інститутах, лябораторіях і т. д. мусять орґанізуватись загально приступні приготовчі курси і вправи, які б давали можність переходу до зайнять у них всім, хто пройшов обовязкову загальну школу.

26. Приватні збірки, бібліотеки і т. д. загально-користного значіння мусять бути так уряджені, щоб без шкоди для них вони були приступні для користування всім, хто бажав би в них працювати.

27. Свобода слова, наукового досліду і мистецької творчости не повинна обмежуватись инакше, як в випадках, докладно означених законами; при тім обжалування всяких таких обмежень розглядаються судом.

28. Громадяне, які виявили нахил і хист до наукової, літературної, технічної або мистецької творчости, користуються особливою опікою й підтримкою публичних орґанів; ті ж, яких твори визначаються загальною користністю, по змозі повинні бути забезпечені як найкраще, самі і їх родини, а в такім разі їх авторські права усуспільнюються.

29. Реліґія трактується, як приватна справа громадян; але УСРР через школу і позашкільне вихованнє пильнує нейтралізувати реліґійну виключність, нетолеранцію і реакційні політичні впливи церкви. Реліґійні орґанізації стоять під загальною контролею УСРР, як всякі инші. Громади можуть підтримувати матеріяльно реліґійні орґанізації, які істнують серед їх членів.

30. Реліґійні обряди і свята не забороняються і не обмежуються, але признаються необовязковими; свобода від роботи в реліґійні свята може вимовлятись спеціяльними реґулямінами, компензуючись в продуктивности иншими способами, без шкоди для здоровля робітників і видатности праці: але соціялістичне вихованнє стремить до редукції цих свят до загально-признаних днів спочинку.

31. Системою шкільного і позашкільного виховання УСРР і громадських орґанізацій всяко розвивається ідея соціялістичної солідарности і спільноти. Цим завданням має служити також вихованнє національної і інтернаціональної свідомости в молодіжі і старших поколіннях.

32. В школах і всяких освітних установах молодіж і громадянство ознайомлюється можливо широко, ріжносторонно і ґрунтовно (джерелово) з історією свого краю і народу, його культурою і традиціями; улекшується їм безпосередня знайомість з їх памятками, зібраними в музеях і на місці, дорогою спеціяльних екскурсій.

33. Одначе це національне вихованнє має бути ведене не в дусі національної виключности, національного еґоїзму і амбіції, месіянізму або провіденціялізму, а в напрямі інтернаціональної солідарности, де національна спільнота обіймається солідарністю інтернаціональною, як ширшим кругом, і в ній роспускається.

34. Ця свідомість інтернаціональної солідарности трудящих, одности їх моралі, обовязків і завдань в цілім світі мусить також виховуватись, поглиблюватись і оживлятись всякими способами шкільного і позашкільного виховання, студіюваннєм чужих мов і літератур, обміном дітей для виховання, орґанізацією закордонних екскурсій, систематичними делеґаціями для участи в заграничних соціяльних і культурних акціях, орґанізацією інтернаціональної помочи у всякого роду принагідних випадках і обміну всякими культурними вартостями.

35. Вихованнє глибокого живого почутя одности і брацтва праці, соціяльного досконалення і вселюдського щастя в інтернаціональній перспективі повинно бути провідною ідеєю виховання і культурної орґанізації УСРР і її громадських орґанізацій.

Тактика УПСР.

УПСР вважає себе частиною міжнародньої армії революційного соціялізму, призваної боротись на єдинім міжнароднім фронті праці з капіталом. Тому основні принціпи тактики УПСР не можуть росходитись з тактикою обєднаного міжнародного соціяль-революційного руху. Ці загальні провідні лінії тактики випливають з стратеґічної оцінки міжнародньої ситуації, опреділюються міжнароднім революційно-соціялістичним штабом — Соціялістичним Інтернаціоналом, і приймаються УПСР, як обовязкові для неї. В своїй діяльности на місцевім, українськім театрі боротьби з капіталом УПСР не може робити сепаратних виступів, котрі порушували б пляни боротьби в міжнароднім масштабі.

В сей час надзвичайного розбиття єдиного революційно-соціялістичного фронту, коли не стало єдиного Соціялістичного Інтернаціоналу і тільки наступає момент для роботи над його сотвореннєм, в котрій УПСР повинна прийняти активну участь, партія вважає необхідним зазначити свій погляд на ті методи клясової боротьби трудящих за своє визволеннє, котрі повинні бути положені в основу орґанізації Соціялістичного Інтернаціоналу.

При виробленню цих методів боротьби треба, на думку Партії, прийняти насамперед під увагу ту обставину, що, загалом беручи, кінець першої чверти XX. століття після тяжкої пятилітньої імперіялістичної війни представляє перед пролетаріятом, передовим борцем і орґанізатором клясової війни праці з капіталом, инакші умови, ніж ті, в яких йому довелося провадити боротьбу до війни.

Боротьба за політичний вплив соціялістичних партій в парляментах буржуазно-капіталістичних держав і за поліпшеннє при помочи парляментарних заходів матеріяльного і культурного становища визискуваних, боротьба за ці щоденні інтереси трудящих, при котрій лише в далекій перспективі виставлялась остаточна ціль — завоюваннє влади від буржуазії і заведеннє соціялізму, ця боротьба не вимагала від соціялістичного руху инших засобів, як ті, котрими він користувався: політична партія, професійна спілка і кооперація.

Після світової імперіялістичної війни обстанова боротьби міняється.

Завоюваннє власти у буржуазії і сотвореннє власти трудящих з далекої перспективи пересувається на порядок денний. З початком розвалу економичної орґанізації буржуазно-капіталістичної доби наступає й розвал її політичних орґанізації. Початок нової доби характеризується роспадом імперіялістичних держав-конґльомератів і освободженнєм з-під ярма імперіялізму досі гноблених кольоніяльних

народів. Так виступають на арену історії нові її субєкти, досі недержавні народи, що служили гноєм для націй пануючих.

Війна сколихнула до найбільших глибин і весь світ і кожну націю зокрема й викинула на арену внутрінаціональної громадянської, клясової боротьби ті елементи, котрі не займають яскравого клясового становища і не приймали раніш активної участи в боротьбі клясово свідомого і орґанізованого пролетаріяту з своєю буржуазією. Сюди відносяться клясово невиразні елементи сільського і здеклясовані, переважно інтеліґентські елементи мійського населення, котрі війна вкинула в матеріяльну біду і котрі готові вступити в боротьбу за поліпшенне свого суспільного й економичного становища. На кон політичної боротьби виступають нові субєкти, котрим соціялістичні партії уділяли небагато уваги дотепер, всю свою енерґію вживаючи на орґанізацію промислового пролетаріяту.

Маючи на увазі рішаючі битви з капіталом, міжнародній соціялізм повинен за всяку ціну добитись того, щоб ці нові субєкти, нові нації і міжклясові ґрупи, опинились по одній з пролетаріятом стороні фронту.

Орґанізація промисловим пролетаріятом довкола себе цих нових борців з капіталом може бути розрахована на успіх тільки в тім випадкові, коли пролетаріят переведе в життє ті гасла, під котрими провадяться визвольні рухи серед кольоніяльних народів і клясово-невиразних ферментуючих елементів окремих націй.

Отже реалізація гасла самовизначення народів і протягненне на бік пролетаріяту, а в де-котрих випадках нейтралізація міжклясових елементів, повинна служити цій цілі.

Можлива орґанізація на перших порах національних республик з атрибутами буржуазної державности не повинна викликати бажання за всяку ціну поставити на їх місце держави пролетарські, піддержувані зовнішньою силою сусідніх пролетарських республик. Тому, і особливо на перших порах, диктатурі пролетаріяту в одних республиках може відповідати мішана трудова сел.-роб. диктатура в других і народня республика в третіх. Міцний і в державу орґанізований пролетаріят передових країн Европи й Америки буде тим ядром, котре втягне в орбіту соціялістичної будови життя відсталі країни і не дасть буржуазно-капіталістичній реакції використати їх в контрреволюційних цілях. Він втягне їх в новий суспільно-економичний лад так само, як попереду міжнародній капітал втягував їх в лад капіталістичний.

Перед клясово свідомим і орґанізованим пролетаріятом України стоїть те саме завданне — орґанізувати довкола себе для боротьби за соціялізм ті елементи українського народу, котрі по своєму клясовому або соціяльному становищу можуть і повинні бути такими борцями, — в першу чергу бідне селянство, а також трудову українську інтеліґенцію. Для европейського пролетаріяту розвязанне цього завдання полекшується високим степенем розвитку продукційних сил европейських країн і відповідними до цього великою численністю його та суспільною діференціяцією европейських націй. На Україні обставини більш складні і тому вимагають від пролетаріяту більшої уважности та обережности.

Первопричиною складних обставин є кількасотлітнє кольоніяльне становище України, котре породило національно-визвольний рух серед українського населення; воно затримало розвиток української нації, котрої представниками лишилось майже виключно аґрарне сільське населення і його парость — трудова інтеліґенція, серед котрих і розвивався національно-визвольний український рух. Населення міст і промислових центрів, котрим припадає керуюча роля в соціяльній революції, в переважаючій своїй більшости чуже цьому рухові і не звязане в ніякій мірі з його традиціями. Тому, як це ясно показав досвід східноевропейської революції, економичне противенство між містом і селом, що виникає підчас звязаного з громадянською війною занепаду економичної сили міста, збільшується на Вкраїні національним антаґонізмом, в котрий стараються перетворити це противенство свідомі і несвідомі аґенти капіталістично-буржуазної контр-революції.

Отже перед промисловим пролетаріятом і його партіями на Україні стоїть трудне завдання — вирвати з рук контрреволюції цю важну зброю, якою є політично-національне визволення української нації, а для того він сам повинен не тільки проголосити принціп самоозначення, а й активно сприяти його реалізації в формі створення суверенної української соціялістичної радянської республики.

УПСР вважає, що така республика не буде мати українського характеру доти, доки підвалинами її не будуть національно-українські кляси населення, в першу чергу трудове селянство. Тому УПСР вважає своїм безпосереднім завданнем провадити аґітаційну й иншу роботу серед цього селянства, щоб прищепити йому ідеї соціялізму і спільности клясових інтересів з мійським пролетаріятом, а з другої сторони — провадити таку саму роботу серед пролетаріяту мійського, стараючись прищепити йому ідею місцевого українського суспільства, котре поруч з російським й иншими з б. Російської Імперії шукає братерського єднання в міжнароднім суспільстві. Ідея всеросійськости, котра є наслідком імперіялістичної Росії, небезпечна з тої точки погляду, що у Росіян вона часто викликає представлення й почутя, звязані з становищем пануючої нації, а в Українців визиває зрозумілі у нації поневоленої недовірливість й обережність. Тому всеросійськість повинна виключатись з практики співробітництва радянських республик і заміпятись поняттем міжнародности, в меншім розмірі — східноевропейськости.

УПСР надає велике значіння традиціям національно-визвольного українського руху і ставить собі завданнем використати ці традиції для того, щоб справити той рух в річище модерного руху всього трудящого людства за своє визволення — руху соціялістичного. Український політично-національний рух завше мав характер щиро-народнього, демократичного, поступового і тому уявляє вдячний ґрунт для соціялістичної пропаґанди. Використати ж його для себе соціялізм зможе тільки тоді, коли реалізуватиме — поскільки він виступає, як політична сила, — всі ті постуляти національно-політичної природи, котрі ним, цим рухом, виставляються. Тому УПСР, навязуючи свої стрем-

ління до вікових стремлінь борців за визволенне українського трудового народу, старатиметься притягнути до активного будівництва УСРР всі ті національно-українські елементи, що остаються вірні традиціям визвольного українського руху і по своєму клясово-соціяльному становищу повинні бути активними участниками соціялістичного будівництва.

За час громадянської війни на Вкраїні, починаючи від 1918. року, значна частина здеклясованої української інтеліґенції була загнана подіями в кут; вона все більше одривалась від народніх українських мас і порвала з визвольними українськими традиціями, шукаючи у европейської капіталістично-буржуазної реакції піддержки для своїх політичних плянів і підготовляючи тим нове ярмо для свого народу. Але одночасно з глибин народніх мас на Вкраїні виходить нове поколінне народньої української інтеліґенції, котре, остаючись вірне національно-визвольній українській ідеї, покладає надії на міжнародній соціялістичний рух, як на визволителя. Завданнем УПСР буде звязатись міцно з цією новою народньою інтеліґенцією і зробити її сіячем соціялістично-революційних ідей серед трудового українського селянства та робітництва, зробити її опорою УСРР. Таким чином сподівається УПСР позбавити стару ґенерацію української інтеліґенції, скомпромітовану союзом з буржуазною реакцією, її претенсій на монополію репрезентувати ідею національно-політичного визволення української нації. Піднесенне УСРР до становища незалежної держави і національний характер цієї держави прискорять осягненне цього і внесуть також росклад в ряди старої української інтеліґенції, виділивши з неї остаточно свідомих прихильників буржуазної української держави. Так буде внесено ясність в боротьбу за Україну, таким способом упроститься клясова боротьба на Україні.

Стремлючи до сотворення суверенної Української СРР, УПСР ставить собі одночасно завданне поборювати український шовінізм, українську національну виключність, проповідуючи народнім масам, що національні форми розвитку — це тільки шляхи і способи для осягнення цілн — міжнародньої солідарности і едности трудящих.

Для заміток.

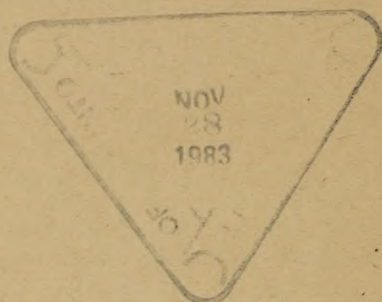
NOV
28
1983

Зміст ч. 7. „Борітеся-Поборете!“

Зміст ч. 8. „Борітеся-Поборете!“

Зміст ч. 9. „Борітеся-Поборете!“

Зміст ч. 10. „Борітеся-Поборете!“

Друкарня: J. N. Vernay
IX., Bez., Canisiusgasse Nr. 8—10.